

Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija

„meilė – gyvenimo ašis“

„MEILĖ – GYVENIMO AŠIS“

Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija

KAUNO ŠVIETIMO IR UGDYMO SKYRIUS
KAUNO ETIKOS MOKYTOJŲ METODINIS BŪRELIS

VDU HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
FILOSOFIJOS KATEDRA

KAUNO PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJOS CENTRAS

„MEILĖ – GYVENIMO AŠIS“

Respublikinės mokslinės-praktinės konferencijos organizatoriai

Vera Vasiljeva – Kauno švietimo ir ugdymo skyriaus vyriausioji specialistė

Dr. **Dalius Jonkus** – Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto profesorius, Filosofijos katedros vedėjas

Rasa Bortkevičienė – Kauno pedagogų kvalifikacijos centro direktorė

Polina Žemaitienė – Kauno etikos mokytojų metodinio būrelio pirmininkė, Kauno Milikonių vidurinės mokyklos etikos mokytoja ekspertė

Irina Stanislovavičienė – Kauno etikos mokytojų metodinio būrelio narė, Kauno Aleksandro Puškino gimnazijos etikos mokytoja ekspertė

Tomas Pažarauskas – Kauno etikos mokytojų metodinio būrelio narys, Kauno Juozo Grušo meno vidurinės mokyklos vyresnysis etikos mokytojas

Leidinio rėmėjas

Kauno miesto administracijos

Švietimo, kultūros ir turizmo plėtros valdybos

Švietimo ir ugdymo skyrius

Leidinį sudarė

Vera Vasiljeva

Polina Žemaitienė

Vera Vasiljeva

Švietimo ir ugdymo skyriaus vyriausioji specialistė

Meilė – gyvenimo ašis

Meilė – kas ji, kokia ji, ką ji duoda ir ką atima? Į šiuos klausimus tūkstančius metų bando atsakyti filosofai, gražiausiais vardais vadina meilės jausmą poetai, meilės kančias ir euforiją kasdien išgyvena didelė žmonijos dalis...

Kaip geriausiai apibūdinti meilę?

Pirmiausia meilė – paslaptis. Nei vienas mūsų nežinome kada ir kokia meilė mus aplankys, koks bus tas jausmas, kurį patirsime, ir kaip patys gebėsime mylėti.

Dar meilė – svajonė. Kiekvienas norime patirti meilės jausmą, neišsivaizduojame be meilės žmogaus gyvenimo, manome, kad būti be meilės – tas pat kaip augalui skursti be saulės ir vandens... Išsivaizduojame šį jausmą kaip stulbinančią jėgą, kuri nušvies mūsų pasaulį ir pakylės mus lig dangiškos palaimos, pripildys džiaugsmo, suteiks darnos būčiai...

Ir svarbiausia – tai, kad meilė – žmogaus gyvenimo stimulus, gyvenimo prasmė ir ašis, aplink kurią sukasi visa žemiškoji būtis.

Meilė, kurią jaučiam, dalinam ir priimam čia, tampa pamatu amžinam šviesios meilės skambesiui aukštosiose sferose.

Tik Dievo meilė yra beribė, apglėbianti mus visus – dorus ir niekšus, klystančius ir teisuolius, tikinčius ir nusivylusius.

Žemiškoje būtyje mes esame riboti, kūnas dažnai būna kalėjimu sielai – materija pajungia ir „įžemina“ dvasią.

Meilė – ta jėga, kuri suteikia galimybę sutraukyt kūniškus pančius ir išskleisti sielos sparnus. Kai myli, žmogus siekia būti geresnis, kilnesnis, gražesnis, jis pasiryžęs nuveikti aibę didžiųjų darbų vardan mylimo žmogaus ar mylimos Tėvynės, vardan savo artimo draugo ar netgi brangaus ir mielo augintinio.

Tikriausiai, mažai rastume tokių, kurie visą savo gyvenimą nemylėjo. Kiekvienas išgyvena šį jausmą vienokia ar kitokia forma, kiekvienas savaip meilę išreiškia, kiekvieną vis kitaip meilė keičia – taurina ar žlugdo, dabina ar bjauroja, leidžia sielai dainuoti ar sutrypia į šukes širdį...

Gyvendamas Dievo meilėje žmogus turi gebėti kaip gėlė saulės spindulius, surinkti šviesios meilės jausmą, turi išmokti perkeisti jį nuo pirminės kūniškos aistros iki darnaus sielų sąskambio. Jei žmogui pavyktų būti spindinčioje Dieviškos meilės erdvėje, jis taptų sveikas, laimingas ir šviesus.

Tik dalinančio meilę žmogaus siela, apglėbusi savo mylinčią širdimi mūsų nuostabią Žemę, gali skambėti svaigiu unisonu su Kūrėjo Visata Jo dosniuose, laiminančiuose ir mylinčiuose delnuose.

Dr. Bronė Gudaitytė

*Vytauto Didžiojo universitetas, Humanitarinių mokslų fakultetas,
Filosofijos katedra*

Krikščioniškoji meilės sau etika: gailestingumo jėga pagal C.G. Jungą ir R. Bultmanną

XX amžiaus psichoanalitikas C. G. Jungas nuolat pabrėždavo, kaip yra svarbu, kad žmogus mylėtų save, t.y. sugebėtų priimti save tokį, koks yra iš tikrųjų. Kas iš pirmo žvilgsnio atrodo visai nesudėtinga, iš tikrųjų yra didžiausias menas. Savęs priėmimas nėra vien tik savęs pažinimo dalis, bet ir pasaulio matymo ir jutimo ašis. Pavalgydinti elgetą, atleisti tam, kuris mane įžeidė, netgi pamilti priešą ir linkėti jam gera – tai didelės dorybės. Tačiau jei pastebiu, kad mažiausias, vargingiausias iš visų brolių, įžūliausias iš visų užgauliotųjų tūno manyje, kad man pačiam reikia išmaldos iš mano turto, kad pats sau esu priešas, kurį reikia pamilti, kas tada? Tada dažniausiai visa krikščioniškoji tiesa apsiverčia aukštin kojomis, tada į brolių, kuris tūno mumyse, kreipiamės: *Raka (Pusgalvi; plg. Mt 5, 22)*, tada smerkiame save ir pykstame ant savęs.

C. G. Jungas atkreipia dėmesį į tai, kad visų sunkiausia, apskritai net neįmanoma, nesutelkus į save išskirtinio dėmesio, suvokti save esant pasigailėtiną. Vien tik mintis apie tai gali sukelti paniką, todėl su malonumu ir nedelsiant teikiama pirmenybė painumui, būtent – nežinojimui apie save ir stropiam rūpinimuisi kitų problemomis bei nuodėmėmis. Kas pažįsta visas savo bedugnes, savo šešėlius, tas žino, kad gyvenimas sekasi tik gailestingai elgiantis su savimi, sakant sau „taip“ tokiam, koks iš tikrųjų esi *čia ir dabar*. Tik pažinęs save, žmogus gali suprasti ir ieškantį patarimo jo nesmerkdamas. Gailestingumas kitam įmanomas tik tada, kai esame gailestingi patys sau, kai pažįstame savo silpnybes. Tik tada, kai pažvelgi į savo sielos gelmes, gali sutikti kitą pagarbiai ir be neigiamos išankstinės nuostatos. Kad galėtume gerai elgtis su kitais, visų pirma turime gerai elgtis su savimi, turime vertinti save, nieko savyje nesmerkdam.

Pagal Jungą, Dievo balsą savyje išgirsiu tik tada, kai būsiu pasirengęs pažvelgti ir į savo sielos bedugnes, suvoksiu savo tamsą ir chaosą. Nes ir tokiu pavidalu Dievas kreipiasi į mane, kaip tik tada Dievas man pasirodo kaip „vargingiausias iš visų elgetų“ (Jung, 225). Priimti save, Jungo nuomone, yra tikrasis sekimas Jėzumi Kristumi. Kas išdrįsta savo gyvenimą gyventi taip, kaip Kristus gyveno savąjį, kas nesprunka nuo savo vidinių prieštaravimų, bet juos ištvėria ir suvokia kaip dalį savęs, tas, kaip ir Kristus, būtinai susidurs su kryžiumi, bet jau ne su pamaldumo istorijos nutviekstu Kristaus kryžiumi, o su negailestingu realybės kryžiumi, su kryžiumi, kuris yra jis pats. Todėl gerai elgtis su savimi reiškia ir būti pasiruošusiam sutikti kliūtis, kurios pasitaikys kelyje, susitaikyti su tamsiomis savo šešėlio pusėmis ir sakyti „taip“ savo vidiniam susiskaldymui – jį pažinti.

Viename laiške Jungas reziumuoja savo mintį apie žmogaus savęs priėmimą ir apie jo tapsmą visaverčiu: „Būdamas gydytoju, gerai susipažinau su šiuolaikinio žmogaus skurdu ir susiskaldymu. Turėjau padėti daugybei žmonių, kad jų esybės pasiektų skirtingų – šviesių ir tamsių – komponentų darną. Tai yra tai, kas išreiškiama integracijos sąvoka: atkūrimas aiškos žmogaus tapimo visumos,

kuria jis buvo iš pradžių. Japonų budizmo praktikuotojas teigia: „Parodyk man savo pradinį veidą“ (Jung, 217). Terapijos tikslas – padėti žmogui atrasti savo pradinį, Dievo jam dovanotą veidą ir padaryti jį regimą. Kadangi terapeutas pažįsta vidinį žmogaus susiskaldymą, jis nepriskiria jam per aukštų tikslų, pavyzdžiui, neskatina jo siekti tobulybės. „Terapeutas visiškai patenkintas, jei pavyksta pasiekti dvasinę pusiausvyrą savyje ir kituose, kai pavyksta iš kitų padaryti daugiau ar mažiau dvasiškai sveikus žmones, net jei tai ir mažai siejasi su tobulybe. Prieš siekdami tobulybės turime būti pasirengę gyventi įprastą žmogaus gyvenimą, neleiddami sau sunykti“ (Jung, 220). Šiuose Jungo žodžiuose girdime nuolankumą, kurį jis išsiugdė daugelį metų bendraudamas su savimi. Savyje jis patyrė sielos bedugnes ir todėl žino, kad, jei žmogus išmoksta priimti save – jau daroma didelė pažanga. Jam visiškai nereikia kaip Prometėjui pagrobti dieviškos ugnies ir siekti tobulybės.

Beveik visos psichologijos mokyklos remiasi nuostata, kad besąlygiškai turime žvelgti į viską, ką aptinkame žmogaus sieloje, nevertindami, o svarbiausia – nesmerkdami. Kiekvienos terapijos tikslas yra siekti, kad žmogus galėtų priimti save tokį, koks yra, kad sakytų „taip“ savo gyvenimo istorijai, savo charakteriui, kad susitaikytų su viskuo, kas jame egzistuoja. Pakeisti įmanoma tik tai, ką priėmėi.

Psichologinio gailestingumo ir susitaikymo su savimi analizė nori mus išlaisvinti nuo klaidingų kurstytojų, kurių padedami įkaliname patys save nepasiekiamuose tiksluose. Užuoat kurstę save „būk tobuliausias, šauniausias, stipriausias, gražiausias, pasiskubink, aplenk, nugalėk ir t.t.“, turime pamatyti ir kitą realybės pusę – savo silpnas vietas, suklydimus, ydas ir ribotumą. Tai nereiškia savęs nuvertinimo, bet priešingai, savo vertę suvokiame tada, kai žinau, kad visa, kas manye nėra gera, galiu pakeisti. Išmintingas žmogus pasaulį keičia nuo savęs ir ši veikla rodo didelę žmogaus vertę.

Beveik visų psichologijos mokyklų nuostata yra susitaikyti su savimi ir su savo gyvenimu, peržvelgti visa, kas yra viduje, nesmerkiant savęs, bet iš naujo atrandant savo vertę ir savo vietą gyvenime. Terapijos tikslas dažniausiai yra ne stengtis atsikratyti savo problemų ir užmiršti visas žaizdas, bėgant nuo jų arba neigiant jas, bet, priešingai, pamatyti jas, kad tolimesnis gyvenimas su jomis taptų prasmingesnis. Pagal Jungą, kaip mes priimam save, taip mes priimam ir kitus, ir visą gyvenimą. Būdami gailestingi sau, leidžiame sau pasveikti; būdami gailestingi kitiems, gydome kitus, priimdami gyvenimą tokį, koks jis yra, padarome jį prasmingu.

Pagal R. Bultmann'ą „būti gailestingam – tai gailestingai elgtis“ (Bultmann, 158). Biblija kalba apie Dievo gailestingumą, mums apreikštą Kristuje nauju būdu. Jėzus yra „dieviškojo gailestingumo veidas“. Jis mums ne tik skelbė Dievo gailestingumą, bet ir gyveno juo. Žmonėms jis visą laiką rodė savo gailestingumą. Savo mokinius kvietė: „Būkit gailestingi, kaip ir jūsų Tėvas gailestingas“ (Lk 6, 36). Čia visų pirma turimas omeny gailestingas tarpusavio elgesys. Gailestingumu visų pirma išreiškiama meilė priešams. Taip pat turimas omeny ir gailestingumas sau. Su priešais, kurie tūno mummyse, mes turime elgtis gailestingai. Mes neturime jų nekęsti, turime būti jiems geri. Nes ir Dievas yra maloningas nedėkingiesiems ir piktiesiems (plg. Lk 6).

Mato Evangelijoje Jėzus du kartus savo elgesį pagrindžia vieta iš Ozėjo knygos: „Noriu ištikimos meilės, o ne aukos“ (Oz 6, 6; cituota Mt 9, 13 ir 12, 7). Šiame sakinyje galime pamatyti ir programą gailestingam elgesiui su savimi. Jėzui nereikia aukų. Jis nenori, kad aukotumės ant pareigų altoriaus ir kad naikintume save tam, kad įgytume Dievo palankumą. Mums taip pat nereikia aukotis, kad įgytume žmonių palankumą. Aukos reikalingos tik negailestingam elgesiui su savimi, savęs naikinimui, tam, kad sušvelnintume kokius nors dievus, kaip buvo įprasta Senovės Graikijoje. Mums

nereikia stengtis patenkinti pavydo ir pavyduliavimo dievų, viešpataujančių mumyse. Dievas Jėzuje Kristuje mums parodė palankumą. Mums nereikia siekti jo malonės aukojantis ir žudant save.

Pirmoji citata (plg. Mt 9, 13) pateisina muitininko Zachiejaus pašaukimą per Jėzų ir Jėzaus valgymą su muitininkais ir nusidėjėliais. Jis kviečia juos sekti paskui save. Juk Jo nešamą Naujieną geriau suprato nusidėjėliai, negu teisieji. Gailestingumas sau pagal šią citatą reikštų, kad mes turime sėsti prie stalo su nusidėjėliu, esančiu mumyse, kad pakviestume jį prie stalo savo širdyje, kad susitaikytume savyje su muitininku ir nusidėjėliu. Nusidėjėlis, esantis mumyse, geriau nei teisisis supranta, ką geba Dievo meilė. Tuomet mumyse esantis muitininkas sugėdys teisųjį, ir kaip Zachėjus pusę savo turto atiduos vargšams (plg. Lk 19, 8).

Antroje citatoje (plg. Mt 12, 7) Jėzus žodžiu iš Ozėjo knygos gina savo mokytinius, kurie šabo dieną malšina alkį, skindami varpas. Fariziejams tai draudžiama. Šabas jiems svarbiau nei alkio malšinimas. Jėzus elgiasi gailestingai. Mums reikėtų būti gailestingiems sau, mūsų niekas neverčia pavergti save vidiniais įstatymais, kurie galbūt yra prasmingi, bet konkrečiu atveju rodo tik netinkamą griežtumą. Dovanose patirti Dievo maloningumą Jėzui yra svarbiau nei šabo laikymasis. Todėl Jėzui svarbu, kad mes nesielgtume griežtai su savimi ir tiksliai nesilaikytume visų nuorodų, bet kad būtume geri sau, kad, būdami laisvi Dievo vaikai, dėkingi mėgautumės dovanomis, kurias mums skiria Dievas. Mes esame Dievo mylimi. Mums nereikia savęs smerkti, kai peržengiame savo reikalavimus. Jėzus sako fariziejams: „*Jei būtumėte supratę, ką reiškia aš noriu pasigailėjimo, o ne aukos, nebūtumėte pasmerkę nekaltų*“ (Mt 12, 7). Dažnai mes smerkiame savyje tai, kas atitinka Dievo norus, bet prieštarauja mūsų pačių reikalavimams. Sau esame daug nekantresni ir žiauresni nei Dievas, kuris mums visų pirma norėtų parodyti savo maloningumą. Savame *superego* mes turime negailestingąjį teisėją, kuris mus smerkia, ir fariziejų, kuris mums trukdo gyventi.

Kaip gali atrodyti gailestingas mūsų elgesys sau, galime sužinoti, pažvelgę į skirtingas gailestingumo reikšmes Biblijoje. Biblijoje gailestingumui reikšti vartojami keturi skirtingi žodžiai. Senajame Testamente žodis *rahamin* išreiškia „instinktyvų vienos būtybės palankumą kitai. Toks jausmas pagal semitus yra motinos iščiose (*reheh*). Jis apibūdina švelnią motinos meilę“ (plg. Bultmann, 159). Su mumis Dievas yra toks gailestingas. Jo gailestingumas visada yra stipresnis už jo pyktį. Gailestingai elgtis su savimi pagal šį žodį reikštų, kad aš savo vidiniam vaikui suteikčiau apsauginę erdvę, kurioje jis galėtų augti. Tada elgiuosi su savimi motiniškai. Nepyktu ant savęs. Nekeliu sau per didelių reikalavimų, bet tikiu, kad mano vidinis vaikas mano motiniškose ir Dievo motiniškose iščiose bręsta ir gali tapti tuo, kuo turi būti iš Dievo. Gailestingumas – tai prisiliesti vidinio švelnumo ir gerumo erdvės, Dievo meilės, kuri yra manyje. Ten, kur Dievas su savo gailestingumu gyvena manyje, ten galiu būti išgydytas, ten mano priekaištai sau ir savęs kaltinimai netenka savo galios. Ten aš iš tiesų jaučiuosi saugiai, galiu būti tuo, kas esu.

Antroji sąvoka hebrajų kalboje yra *hesed*, į graikų kalbą paprastai verčiama *eleos*. *Hesed* taip pat reiškia „malonė“ ir „ištikimybė“. *Eleos* yra „sąmoningas ir nuoširdus gerumas, vidinio įsipareigojimo atitikmuo, ištikimybė sau“. Ši sąvoka apibūdina „susijaudinimo efektą, kuris apima, kai kitą nekaltai ištinka blogis“ (Bultmann, 159). Senajame Testamente *eleos* gali reikšti Dievo malonę, Dievo gailestingumą mums, Dievo atlaidžią meilę mums. Dievo gailestingumas visada nugali jo pyktį. Savo gailestingumu jis atleidžia žmonėms jų kaltes. Naujajame Testamente *eleos* reiškia „pageidautą Dievo žmonių tarpusavio elgesį“ (Bultmann, 160). Tai „gerumas, kuriam tarpusavio santykiuose vienas

kitam esame įpareigoti“. Jei mes *eleos* prasme esame gailestingi sau, tai reiškia, kad gerai elgiamės su savimi, švelniai ir meiliai, ir kad giname save, esame ištikimi sau ir nesiorientuojame į kitus, nelyginame savęs su kitais. *Eleos* dažnai reiškia pasigailėjimą ir atlaidumą. Privalau sau atleisti. Privalau liautis smerkti save. Taip pat turiu pripažinti savo kaltę ir elgtis su ja gailestingai.

Trečia gailestingumo sąvoka *splagchnizomai* kilusi iš *splagchnon* (*Splagchnon* (gr.) – gailėtis, pasigailėti, siejama su kepenimis arba viduriais. Kepenys yra labai jautri žmogaus vieta, atsakinga už virškinimą. Kepenys yra maisto filtras. Viduriai graikų buvo suprantami kaip žmogaus vieta, kurioje gali būti pažeidžiami jausmai. Naujajame Testamente šį žodį randame tik evangelistų darbuose, jį vartoja pats Jėzus. Jis charakterizuoja Jėzaus veiklos dieviškumą. Tik palyginimuose žodis *splagchnizomai* taikomas ir žmogaus elgesiui. Čia žmogaus elgesyje galiausiai visuomet reiškiasi Dievo gailestingumas. Palyginime apie gailestingąjį Tėvą (plg. Lk 15, 20) tėvo gailestingumas priešpastatomas vyresniojo brolio įtūžiui. Tai – stiprių žmogaus pojūčių išraiškos. Dievas visa savo širdimi pasigaili žmogaus, kuris suklydo. Jei evangelistai šiuo žodžiu aprašo Jėzaus elgesį, tada kalbama „apie Jėzaus, kaip mesijo, charakterizavimą“ (Bultmann, 160). Jėzus, kaip Mesijas, savo elgesiu parodo dieviškąjį gailestingumą. Jis kenčia kartu su žmonėmis kaip Dangiškasis Tėvas. Jis atsiveria jiems ir leidžia įeiti į save, ten, kur yra pažeidžiami jausmai.

Splagchnizomai nori apeliuoti į mūsų atjautą. Su savimi elgiuosi gailestingai tada, kai atjaučiu save, kai jaučiu nuoskaudas ir žaizdas, kai užjaučiu sužeistą vaiką savyje, kai jam atsiveriu. Į savo žaizdas žvelgiu ne analizuojančiu žvilgsniu, kuris nori viską ištirti, bet viską, kas yra mano viduje, stebiu užjaučiančiu širdies žvilgsniu. Nepykstu ant savęs, ant savo klaidų ir silpnybių, bet kenčiu kartu su jomis. Skiriu joms dėmesį. Jos gali egzistuoti. Šio mylinčio žvilgsnio akivaizdoje jos gali pasikeisti. *Splagchnizomai* reiškia ir susiliesti su vieta manyje, kur yra pažeidžiami jausmai, būti pasiruošusiam leisti, kad žaizdos manyje egzistotų. Ten, kur yra mano pažeidžiami jausmai, ten esu visai arti Dievo gailestingumo. Ten mano žaizdos gali užgyti nuo Dievo gailestingumo. Ten jaučiu daugiau nei savo protu, kas mums yra švelni Dievo meilė.

Ketvirtoji sąvoka gailestingumui išreikšti yra *oiktirmos*. Šis žodis nusako užuojautos jausmą, užuojautą – kaip skausmingą susijaudinimą ir kaip pasiruošusį padėti gailestį (plg. Bultmann, 161). Laiške filipiečiams (2, 1) ir kolosiečiams (3, 12) *splagchna* ir *oiktirmos* vartojami kartu. Abu žodžiai papildo vienas kitą ir drauge paimti reiškia „širdingą užuojautą“ (Bultmann, 163). Evangelistas Lukas Jėzaus kalboje pavartoja šį žodį. „Būkite gailestingi (*oiktirmon*), kaip ir jūsų Tėvas gailestingas“ (Lk 6, 36). Taigi mes turėtume užjausti save. Mes neturime griežtai pykti ant priešų mummyse, jei esame nusivylę savo klaidomis ir silpnybėmis. Toks gailestingumas sau, kuriuo mes šen ir ten esame mėtomi tarp gėrio ir blogio ir vis iš naujo suklystame, daro mus panašius į Dievą. Ne neklystamumas priartina mus prie Dievo širdies, bet mūsų gailestingumas sau ir savo silpnybėms ir žmonėms, esantiems šalia. Nuoširdžiai gailestyje mes jaučiame gailestingąjį Dievą.

Paskutinės dvi sąvokos labiausiai atitinka mums žinomą žodį „gailestingumas“. Jis reiškia – parodyti širdį vargšui. Vargšas tik vėliau vartojamas neturto prasme. Pradinė jo reikšmė: „apleistas, vienišas, pasigailėtinas, nelaimingas“ (plg. Bultmann, 163). Todėl būti gailestingam sau – reiškia neužverti širdies tam, kas manyje yra nelaiminga ir vieniša, tam vargšui ir skurdžiui manyje, nelaimingajam ir bedaliui, apleistumo ir vienišumo jausmams. Neužsklėsiu savo širdies tam, kas manyje verta pasigailėjimo, tam, ko labiausiai norėčiau nepastebėti ir išstumti. Kiekviename iš mūsų

išnyra tokių apleistumo jausmų. Pernelyg noriai skubame juos išstumti. Jie mums pernelyg nemalonūs. Bet taip darydami mes negalėsime savo apleistumo ir vienišumo, savo vargo ir baimės pakeisti, tada nuolat bėgsime nuo blogų nuojauto. O jei nuoširdžiai elgsiuosi su vargšu ir skurdžiumi, esančiu manyje, tai kaip tik skurdžius ir vargšas manyje gali tapti palaimos šaltiniu kitiems.

Tiek C. G. Jungo psichologinė įžvalga, tiek R. Bultmanno biblinis požiūris atveria duris į gyvenimą, išmoko būti už viską dėkingiems, įgalina mus mylėti visus žmones, tarp jų ir save pačius. Pabandykime tapti gailestingais sau ir praktiškai patikrinkime, ar šie žodžiai iš tiesų teisingi?

Literatūra

1. Jung C. G. *Die Psychologie der Übertragung. Erläutert an Hand einer alchemistischen Bilderreihe für Ärzte und praktische Psychologen*. Rascher, Zürich, 1946. (GW XVI. 1958, vollst. Rev. 1991).
2. Jaspers B. (Hg.) *Rudolf Bultmann. Werk und Wirkung*. Darmstadt, 1984.

Dr. Darius Klibavičius

Kauno jėzuitų gimnazijos etikos mokytojas metodininkas

Meilė Dievui ir artimui šventųjų autobiografijose

Įvadas

Pranešime norėčiau akcentuoti ne spekuliatyviąją (teorinę)¹, bet patirtinę (fenomenologinę) meilės plotmę ir apžvelgti, kaip meilę *išgyveno* du garsūs Bažnyčios šventieji – jėzuitas Ignacas Lojola (1491-1556) ir karmelitė, jauniausia Bažnyčios mokytoja, Šv. Kūdikėlio Jėzaus ir švč. Veido Teresė (1873-1897). Šiuo tikslu pasirenkamos minėtų šventųjų autobiografijos, kuriose atsiskleidžia pačių šventųjų aprašyta dvasinio pašaukimo refleksija ir meilės Dievui bei artimui samprata.

Meilė Dievui pirmiausia prasideda meile artimui ir troškimu darbuotis sielų išganymui. Šią meilę Ignacas Lojola (toliau – šv. *Ignacas*) suvokė kaip jo paties sukurta vadovavimą Dvasinėms pratyboms ir dvasinius pokalbius, o Šv. Kūdikėlio Jėzaus ir švč. Veido Teresė (toliau – šv. *Teresėlė*) – kaip asmeninę kančią ir aukojimąsi už sielas (ypač už kunigus).

Svarbu paminėti, kad savo autobiografiją šv. Teresėlė rašo pirmuoju asmeniu (*Aš*), o šv. Ignacas ją konstruoja trečiuoju asmeniu (*jis*), mat autobiografija buvo užrašyta kartu su juo gyvenusio portugalų jėzuito L. da Camara. Taip pat verta atkreipti dėmesį, kad Ignacas autobiografijoje save vadina *piligrimu*²,

¹ Filosofijos, psichologijos, sociologijos tradicijoje gausu autorių, kurie svarstė meilės fenomeną iš įvairių perspektyvų: Platono *Puota*, E. Fromo *Menas mylėti*, V. Solovjovo *Meilės prasmė*, N. Berdiajevo *Erosas ir asmenybė*, M. Schelerio *Ordo amoris*, Z. Baumanio *Likvidi meilė*, etc.

² Šv. Ignaco autobiografija parašyta kaip keliaujančio maldininko užrašai. Ją sudarantys skyriai – tai įvairių vietovių pavadinimai: I. *Lojola*, II. *Į Montseratą*, III. *Manreza*, IV. *Kelionė į Jeruzalę*, V. *Sugrįžimas į Barseloną*, VI. *Barselona ir Alkala*, VII. *Salamanka*, VIII. *Paryžius*, IX. *Ispanija*, X. *Venecija*, XI. *Vičenca*, XII. *Roma*.

o šv. Teresėlė – *gėlele*³. Tai labai iškalbinga savo tapatybės įvardijimai, mat šv. Ignacas daug keliavo, o Jėzaus draugija (lot. *Societas Jesu*) yra apaštalinė vienuolija, garsėjusi savo misionieriais. Tuo tarpu karmelitės yra kontempliatyvi moterų vienuolija – Karmelio kalno „gėlelės“ sėslesnės, išlaikančios tą pačią buvimo vietą. Tačiau ir vienu, ir kitu atveju autobiografijose akcentuojami ne išoriniai įvykiai, o dvasinis kelias ir Dievo veikimo istorija žmogaus gyvenime.

I. Meilė kaip Dievo atradimas visuose daiktuose (Šv. Ignacas Lojola)

Paprastai autobiografijų pradžią lemia esminis įvykis, kuris inspiruoja plėtoti tolesnį savo gyvenimo arba, šventųjų atveju, dvasinio gyvenimo istoriją. Tokiu įvykiu šv. Ignacui tapo jo sužeidimas Pamplonos tvirtovėje. Ypač ryškus kontrastas išryškėja tarp šio šventojo autobiografijos pradžios ir jos pabaigos. Pradžioje šv. Ignacas nurodo, kad iki 26 metų jis buvo pasaulio tuštybėms atsidavęs žmogus, ypač mėgo mankštintis ginklais, buvo užsidegęs didžiuliu ir tuščiu garbės troškimu. Po sužeidimo gulėdamas lovoje šv. Ignacas skaitė religinio turinio knygas bei pasakojimus apie šventųjų gyvenimą. Tada *įsivaizduodavo*, kad ir jis galėtų atlikti tą patį, ką darė šv. Pranciškus ar šv. Dominykas [2: 29]. Autobiografijos pabaigoje piligrimas konstatuoja visai kitokią padėtį: jo pamaldumas, t.y. gebėjimas rasti Dievą, vis augo: „ir kaskart, bet kuriuo metu, kai tik norėjo rasti Dievą, jį rasdavo“ [2: 102].

Dvasinėse pratybose atsiskleidžia gili tikinčio žmogaus savianalizė, paremta ne tik vaizduote, bet taip pat proto ir valios veikimu žadinant mąstymą bei jausmus. Kaip vaikščiojimas ir bėgimas yra kūno pratybos, taip dvasinėmis pratybomis vadinamas kiekvienas būdas, kuris ragina „ieškoti ir rasti dievišką valią taip tvarkant savo gyvenimą, kad būtų naudinga sielos išganymui“ [1: 87]. Pratybos padalintos į keturias dalis: 1) nuodėmių apsvarstymas, 2) Kristaus gyvenimo nuo gimimo iki Verbų sekmadienio kontempliacija, 3) Kristaus kančios apmąstymas, 4) Prisikėlimo ir įžengimo į dangų kontempliacija. *Dvasinės pratybas* sudaro įvairūs metodai (*dvasių skyrimas, sąžinės tyrimas* pasitelkiant linijas, *magis* principas), padedantys žmogui vis labiau patikėti nuolatiniu Dievo buvimu: „jei mes to norime, galime tapti kontempliatyviais net ir gyvendami aktyvų gyvenimą, t.y. žmonėmis, pasirengusiais rasti Dievo buvimą visoje kasdienėje savo veikloje“ [4: 24]. Šios pratybos savo užmoju ir introspekcijos (savistabos) skvarba prilygsta nebent šv. Aurelijaus Augustino *Išpažinimams*: „po Lojolos dvasinių pratybų Vakarų raštijoje kažgi ar būta radikalesnio savistabos bandymo“ [5: 58].

Šv. Ignaco pratybų kulminacija visiškai pagrįstai galime laikyti „Kontempliaciją meilei įgyti“ [11: 80], mat šios pratybos skirtos labiau pažinti, pamilti ir sekti Dievą. Pats *Dvasinių pratybų* tekstas tėra tik priemonė būti mylinčio Dievo artumoje. Šių pratybų 234 fragmente besimeldžiantysis prašo, kad Dievas priimtų ir savo nuožiūra tvarkytų visą jo laisvę, atmintį, protą ir valią: „Duok man tik savo meilę ir malonę, nes to man užtenka“ [1: 146]. Taigi tie, kurie praktikuoja *Dvasinės pratybas*⁴, išlieka

³ Jos autobiografija rašyta vienuolyno vyresniosios prašymu ir turi paantraštę: „vienos baltos gėlelės pavasario istorija, kurią ji pati parašė ir paskyrė gerbiamai motinai Jėzaus Agnietei“. Vėliau savo autobiografijoje šv. Teresėlė rašo: „Aš mėgstu gėles; penkiolikos metų pasirinkusi kalinės gyvenimą, aš visam laikui atsižadėjau laimės lakstyti pavasario brangenybėmis nubarstytais laukais; ir ką gi! Aš dar niekada neturėjau tiek gėlių, kaip įstojusi į Karmelį!.. Yra toks paprotys, kad savo sužadėtinėms sužadėtiniai dažnai dovanoja gėlių puokštes; Jėzus to nepamiršo, Jis man atsiuntė glėbius rugiagėlių, stambiažiedžių saulučių, aguonų ir dar visokių gėlių, kuriomis aš labiausiai žaviuosi. Tarp jų buvo ir viena smulki gėlelė, vadinama javų raugė, kurios nebuvo mačiusi nuo to laiko, kai viešėjome Lizjė, labai norėjau vėl pamatyti tą savo vaikystės gėlę“ [3: 188-189].

⁴ Norintiems praktikuoti šv. I. Lojolos *Dvasinės pratybas* rekomenduojama ši knyga: „*Eik į savo kambarėlį*“: *dvasinės pratybos kasdieniame gyvenime*. Parengė L. Virbalas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009.

kontempliatyvūs ir savo kasdienėje veikloje, nes ima praktikuoti tokį gyvenimo būdą, kuris padeda išgyventi tikrovę kaip mylinčio Dievo dovaną.

II. Meilė kaip visko pasirinkimas (Šv. Kūdikėlio Jėzaus ir Švč. Veido Teresė)

Priešingai šv. Augustinui, kuris savo *Išpažinimuose* nuolat pabrėždavo Dievo didingumą išryškindamas savo elgesio trūkumus, nuodėmes ir menkumą, šv. Teresėlei tokia milžiniška disproporcija tarp Dievo ir žmogaus yra visiškai akivaizdi. Ji laiko save *gėlėle* Karmelio kalne arba tiesiog įrankiu – *žaisliuku* Kūdikėlio Jėzaus rankose arba mažuoju *teptuku* Dievo rankoje.⁵

Viename savo vaikystės epizode šv. Teresėlė pasakoja, kaip kartą sesuo Leonė atnešė pintinę suknelių ir skiaučių lėlių drabuželiams siūti. Tada ji dviems mažesniosioms savo seserims liepė rinktis, kas patinka. Celina pasiėmė saujelę atraižėlių, o Teresėlė, pareiškusį „Aš renkuosi viską!“, čiupo visą pintinę. „Šis vaikystės epizodas glaustai atspindi visą mano gyvenimą; vėliau (...) supratau, kad, norint tapti *šventąja*, reikia daug kentėti, stengtis nugalėti savo ydas, užmiršti save. (...) Kaip ir savo vaikystės dienomis, sušukau: „Mano Dieve, aš *renkuosi viską!*“. Nenoriu būti *tik pusiau šventąja*, aš nebijau dėl Tavęs kentėti, bijau tik vieno dalyko – kad nepasilaikyčiau savo *valios*, pasiimk ją, nes „aš renkuosi viską“, ką Tu nori, kad pasirinkčiau!..“ [3: 35-36].

Kitą kartą šv. Teresėlė pasakoja apie savo abejones, ar gerasis Dievas Danguje suteikia vienodą šlovę savo išrinktiesiems. Ar tikrai visi bus laimingi? Jos vyresnioji sesuo Paulina, norėdama išsklaidyti šiuos būgštavimus, liepė Teresėlei atnešti didžiąją „Tėtės taurę“, pastatyti ją šalia mažičio Teresėlės antpirščio ir pripildyti juos vandens, o paskui paklausė, kuris iš jų pilnesnis. Ši atsakė, kad abu yra pilni, nes neįmanoma pripildyti daugiau, negu juose telpa. Tada Paulina atsakė, kad Danguje Dievas kiekvienam suteiks tiek šlovės, kiek jie gali jos turėti, ir todėl paskutinis neturėtų pavydėti pirmam [3: 53-54]. Čia atsiskleidžia vėliau šv. Teresėlės išplėtota „mažojo kelio“ doktrina. Tapusi vienuole karmelite⁶, ji suprato, kad Dievas visai nereikalauja žmogaus atlikti didingų žygdarbių, nes jam rūpi ne atliekamų darbų mastas, o su kokia intencija ir meile jie buvo atliekami. „Mažajame kelyje“ vyksta įprasti ir kasdieniški dalykai. Tik būtinai reikia vieno: *didelės, stiprios ir ištikimos meilės*, su kuria atliekamos tos kasdienės pareigos. „Mažajame kelyje“ neturi reikšmės, ar tu pakėlei adatą nuo grindų, ar pastatei didingą katedrą. Dievas nežiūri mūsų darbų didumo, o tik meilės, su kuria juos atliekame [9].

Iš pradžių šv. Teresėlė įkvėpė jos skaityti pasakojimai apie Prancūzijos didvyres, ypač *Šlovingosios* Žanos d'Ark žygius: „aš labai troškau jomis pasekti; rodės, jog ir aš kupina tokio pat įkarščio, polėkio, kuris ir jas skatino, kupina tokio pat dangiškojo įkvėpimo“ [3: 79]. Vis dėlto Jėzui reikalingi ne tiek mūsų darbai, kiek *mūsų meilė*. Jis buvo ištroškęs...⁷ „Bet sakydamas „Duok man

⁵ Teresėlės teigimu, dailininkas paprastai turi du teptukus: pirmuoju tapomos pagrindinės spalvos, o mažesniuoju – detalės [plg. 3: 254].

⁶ Karštai trokšdama tapti vienuole karmelite penkiolikmetė šv. Teresėlė to asmeniškai paprašė popiežiaus Leono XIII audiencijos Romoje metu (1887 m.). Į šią kelionę ji vyko drauge su savo tėvu ir seserimi Celina. Šv. Teresėlės noras buvo patenkintas po metų.

⁷ Omenyje turima Šv. Rašto ištrauka, kai Jėzus, sėdėdamas prie šulinio kaitrią dieną, paprašė moters samarietės „Duok man gerti“ (Jn 4, 7). Svarbu akcentuoti, kad tuo metu žydai su samariečiais vengdavo bendrauti.

gerti“ Visatos kūrėjas reikalavo iš savo vargšo kūrinio *meilės*. Jis troško meilės... Ak, aš kaip dar niekada jaučiu, kad Jėzus yra *ištroškęs*“ [3: 204].

Teresėlė pastebėjo, kad turi keletą pašaukimų – kario, kunigo, apaštalo, daktaro, kankinio, tačiau ji nurimo tikrai tada, kai atrado vietą Bažnyčioje ir įsisąmonino savo tikrąjį pašaukimą: „*Mano pašaukimas – meilė!*.. [3: 211]. Pirmiausiai jos pašaukimu tapo *artimo meilė*: „Supratau, kad *vien Meilė* skatina veikti Bažnyčios narius, kad jeigu *Meilė* užgestų, Apaštalai nebeskelbtų Evangelijos, Kankiniai atsisakytų lieti savo kraują... Supratau, kad Meilė stiprina visus pašaukimus, meilė yra viskas, meilė apglėbia visus laikus ir visas vietas... Žodžiu, jinai yra amžina!..“ [3: 211]. Kitoje autobiografijos vietoje ji priduria, kad iš savo PATIRTIES suprato, jog „be *meilės* visi darbai yra niekis, net ir nuostabiausi, pavyzdžiui, prikelti numirėlius arba atversti ištisas tautas“ [3: 188].

1895 m. birželio 9 d. šv. Teresėlė pasiaukoja Gailestingajai Dievo Meilei pagal jos pačios surašytą tekstą. Šiame pasiaukojimo akte ji visiškai aiškiai suformuluoja norinti dirbti vien Dievo Meilei ir gelbėti sielas, kurias amžinai Jį mylėtų. Ji aukojasi kaip Meilės Kankinė ir prašo, kad ją lydinti kančia padėtų jos sielai negaištant skubėti „į *amžiną Tavo Gailestingosios Meilės* glėbį“ [3: 302]. Šiuo aktu šv. Teresėlė ragino pasiaukoti ir jai pavestas vienuolyno naujokės. Matydama savo ir kitų seserų menkumą bei varganumą, ji ragina ilgai nedelsti ir aukotis Meilei, nes ši nepaiso trūkumų ir netobulumų, ji gali veikti ten, kur pats žmogus „pamils savo silpnumą ir nuolat aukos jį savo Išganytojui“ [10: 63].

Pasak Ė. Fromo, mylėti Dievą reiškia „aistringai siekti visiškai atskleisti savo sugebėjimą mylėti“ [6: 175]. O kaip šią nuostatą įgyvendinti praktiškai? Atsiimdama Neru premiją (1972) Motina Teresė iš Kalkutos pabrėžė, kad tikroji meilė turi būti skirta savo artimui. Tada ji veda prie Dievo, nes yra paliudijama darbais. Be to, Motina Teresė buvo susipažinusi su šv. Teresėlės tekstais. Jos teigimu „meilė turėtų būti natūrali kaip gyvenimas ir kvėpavimas. Mažoji Gėlė yra pasakiusi: „Mąstydamas ir dirbdamas meilės darbus, jaučiu savyje Jėzų. Kuo labiau su juo susivieniju, tuo labiau myliu Karmelio gyventojus“ [8: 47]. Savo įprastinėje aplinkoje Šv. Teresėlė iš tiesų stengėsi užsiimti artimo meilės praktika, kuri nebuvo lengva. Ji aprašo savo pastangas vienodai mylėti visas savo vienuolyno seseris ir atrasti būdą, kaip jų poelgius ar nemalonius įpročius priimti be susierzinimo: ramiai iškęsti pamaldų metu brazdančią seserį, ištverti širdyje užvirusį nepasitenkinimą, kai skalbdama drabužius kita sesuo jai aptaškydavo veidą, ar kantriai patenkinti senyvės luošos sesers poreikius lydint ją į vienuolyno valgomąjį ir t.t.

Išvados

Kaip matome, šventųjų gyvenime meilė turi mažai bendrumų su romantiškąja jos samprata. Meilė visų pirma suvokiama ne kaip maloni, palaiminga būseną, bet kaip didelių pastangų reikalaujantis dvasinis procesas ir įprastinė kasdienė veikla – ji pasireiškia ne žodžiais ar jausmais, o darbais. Taigi meilė atsiskleidžia kaip sąmoningas apsisprendimas išsižadėti savęs ir pasiryžimas aukotis dėl kitų sielų išganymo. Tiek šv. Ignaco *Dvasinės pratybos*, tiek šv. Teresėlės *mažasis kelelis* yra labai konkretūs dvasinės praktikos būdai, skirti išlaikyti santykį su Dievu savo kasdieniame gyvenime. Taigi neverta daryti griežtos perskyros tarp vienuolinio ir pasaulietinio gyvenimo: „tas, kuris iš *tikrųjų* myli tobuliau, bus arčiau Dievo, ar jis bus pasaulietis, ar ne“ [7: 33]. Savo pratybas šv.

Ignacas sukūrė dar būdamas pasaulietis, o šv. Teresėlės „doktrina“ skirta visiems krikščionims bei tiems žmonėms, kurie siekia išgyventi Dievo artumą ir trokšta patirti Jo meilę.

Šaltiniai

1. Lojola, Ignacas. *Autobiografija. Dvasinės pratybos*. Iš ispanų k. vertė L. Virbalas. Vilnius: Aidai, 1998.
2. *Piligrimo pasakojimas: Šv. Ignaco Lojolos autobiografija*. L. Virbalo, SJ vertimas, įvadas, pastabos. Vilnius: Lietuvos jėzuitų provincija, 2003.
3. *Vienos sielos istorija: Šv. Kūdikėlio Jėzaus ir Švč. Veido Teresė* [autobiografiniai rankraščiai]. Iš pranc. k. vertė V. Šiugždinis. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2011.

Literatūra

4. Barry, A. William. *Rasti Dievą visur: Šv. Ignaco Dvasinių pratybų vadovas*. Iš anglų k. vertė V. Šimkūnas. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2005.
5. Benjamin, Walter. *Nušvitimai*. Iš vok. k. vertė L. Katkus. Vilnius: Vaga, 2005.
6. Fromas, Ėrichas. „Menas mylėti“, in *Meilės menas*. Sudarė A. Genys. Vilnius: Asveja, 1999, pp. 108-234.
7. Merton, Thomas. *Gyvenimas ir šventumas*. Iš anglų k. vertė N. Norkūnienė. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
8. Motina Teresė. *Beribė meilė: dvasiniai patarimai*. Parengė G. Gorrsée ir J. Barbier. Vertė A. Banelytė. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1997.
9. Plumpa, Petras. Dvasios revoliucionierė // http://www.svteresele.lt/teresele/publikacijos-lt/ateitis_2007-01.html (žiūrėta 2014-04-27)
10. Sionas, Viktoras. „Teresės Lizijetės dvasinis realizmas“, in *Malonių lietaus nuplauti: Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės relikvijų viešnagė Lietuvoje*. Sudarė A. Jurevičius. Paštuvos basųjų karmeličių vienuolynas, 2012, pp. 61-65.
11. Sodeika, Tomas. „Fenomenologija kaip „dvasinės pratybos“ (E. Husserlis ir šv. I. Lojola)“, in *Filosofija ir tekstas*. Kaunas: Technologija, 2010, pp. 63-82.

Janina Kuliešienė

Kaišiadorių Algirdo Brazausko gimnazijos etikos mokytoja metodininkė

Meilės egzistencinė prasmė

Meilė – tai atsakymas į žmogaus egzistencijos problemą. (Ė. Fromas)

Kas yra meilė? Anot A. Paškaus, atsakymas į šį klausimą priklauso nuo atsakymo, kas yra žmogus? Meilė yra idealus žmogaus ryšys su pasauliu ir žmonėmis, tai sąmonėje egzistuojanti asmenybės nuostata, kylanti iš prasmės poreikio.

Nuo senų senovės žmonija gilinasi į meilės paslaptį. Jau antikos mąstytojai suprato meilės galią. Romantikai, rašytojai, poetai idealizavo meilę, vaizdavo ją kaip nežemišką jausmą. Savo šedevrus meilei skyrė V. Šekspyras, E. Remarkas, A. Puškinas, L. Tolstojus, V. Gėtė, Baironas. B. Paskaliui meilė yra „širdies pažinimas“, pažinimo veiksmas, kuriuo suvokiame kito asmens esmę. F. Nyčei tik iš meilės trykšta esmingiausias pažinimas. G. V. Hegeliui per meilę tampama viena su mylimu žmogumi. Stendaliui „meilė suteikia mylimajam stebuklingą gebėjimą: gebėjimą atrasti savo meilės objekte jo turimas dorybes, kurios lieka neregimos neįkvėptiesiems“. Mylimo žmogaus dorybės negali pažadinti meilės arba ją pateisinti, kaip ir jo ydos negali jos sugriauti.

Meilė plati ir daugiareikšmė sąvoka. Mylime vaikus, draugus, žmogų, darbą, gamtą, tėvynę.

Norint suprasti, kad gyvename meilės sukurtame ir jos palaikomame pasaulyje, ir kad šią meilę patiriame kiekviename gyvenimo aspekte, reikalingas naujas požiūris į meilės sąvoką. Mums reikia meilės patirties, jei norime ją pažinti ir protingai apie ją kalbėti.

Norint žodžiais spręsti meilės klausimą, reikia pirma susipažinti su žmogaus samprata. Kiekviena meilės teorija prasideda išsakyta ar neišsakyta žmogiškosios egzistencijos sąvoka. Žmogus, kaip žemės gyvūnas, egzistuoja glaudžiai susijęs su aplinka, pasauliu, visata. Todėl, norėdamas save suprasti, žmogus pirmiausia privalo suvokti jį gaubiančią visatą, rasti joje savo vietą. (A. Paškus)

Esame pasinėrę į materialinį ir dvasinį pasaulį, kupiną visokių vertybių: moralinių, prigimtinių, estetinių, mokslinių, meninių – visos jos galėtų mums suteikti didelį džiaugsmą. Dorybės – tai žmogaus savybės, kurios padeda jam siekti gėrio. Gėrio link mus veda meilė. Iš pradžių mus užveda kūniškas grožis, vėliau imame suprasti, jog siela yra svarbesnė, kol galų gale suvokiame, kad tobulas gėris yra pats svarbiausias ir vertingiausias mūsų meilės tikslas – jis yra idealus, amžinas, besąlygiškas. „Tikrai lamingą žmogų daro tik meilė idealiam gėriui.“ (E. Nekrašas)

Žmogus yra sukurtas mylėti. Meilė yra viena iš žmogaus vertybių. Ji yra gyvybės pagrindas, praturtinantis žmogaus dvasinį pasaulį. Žmogus, atsiverdamas meilei, nepraranda savo individualybės, žmogiškos vertės. Jis praturtėja, pradeda suprasti kito žmogaus svarbą ir vertę. Patirdami meilėje tiesą apie kitą ne abstrakčiai, o gyvenimiškai ir perkeldami savąjį gyvenimo centrą už savo empirinio asmens ribų, mes išreiškiame ir įgyvendiname savosios būties tiesą, savo besąlyginę vertę, kurią ir sudaro kaip tik šis gebėjimas peržengti fenomenalios būties ribas, sugebėjimas gyventi ne tik savyje, bet ir kitame. (V. Solovjovas)

Meilė yra vienintelis būdas suprasti slapčiausią kito žmogaus esmę. Visiškai įsisąmoninti, tai kas glūdi kito žmogaus branduolyje, įmanoma tik jį mylint. Meilės dėka žmogus gali pamatyti esminius mylimo žmogaus bruožus ir savybes, negana to, mylėdamas kitą, žmogus atskleidžia jo potencialias galimybes, dar neįgyvendintas, tačiau kurias derėtų įgyvendinti.

„Tikrosios gyvenimo prasmės reikėtų ieškoti veikiausiai pasaulyje, o ne žmogaus viduje. Būvimas žmogumi visada ir nurodo ir yra nukreiptas ne į save, o į kažką, ar ką nors – ar tai būtų prasmė, kurią reikia įgyvendinti, ar kitas žmogus su kuriuo reikia bendrauti. Kuo labiau žmogus pamiršta save, tarnaudamas kokiam nors tikslui arba mylėdamas kitą žmogų, tuo jis žmogiškesnis ir tuo geriau jis įprasmina save.“ (V. Paskalis)

Meilė yra pagrindinis ir įgimtas kiekvienos žmogiškosios būtybės pašaukimas. (Jonas Paulius II) Daugumai žmonių pašaukimas paprasčiausiai reiškia profesiją, užsiėmimą ar karjerą. Žmogus yra pašauktas būti žmogumi, visiškai tapti tuo, kas jis yra – žmogiškąja būtimi. Privalai su meile priimti tau

patikėtą žmogiškumą. Privalai paklusti savo likimui. Ir neprivalai nuolat bandyti nuo jo pabėgti. Privalai būti ištikimas sau. Privalai save apkabinti. (Jonas Paulius II) Kitaip sakant, žmogus privalo išmokti save priimti ir save mylėti. Kitaip mes nepajėgsime kitų mylėti. Anot Dekarto, meilė esanti žmogaus esmė, jo būvimo pagrindas, jį maitinanti didžioji energija. Sakytume, meilė yra toji atmosfera, kurioje patiriame viską, ko imamės, viską kuo esame, kiekvieną asmenį, kurį sutinkame. Esame pajėgūs šią meilę patirti visuose gyvenimo aspektuose: kalboje, draugystėje, darbe, tarnyboje, lytiškume, kentėjime, kitime, gyvenime ir mirtyje.

„Meilė yra valios faktas, reikalaujanti mūsų aktyvaus bendradarbiavimo. Todėl meilė yra menas, reikia atsidėjus jos mokytis bei ją puoselėti. Visos pastangos mylėti bus nesėkmingos, jei žmogus nemėgins pačiu aktyviausiu būdu pakeisti savo asmenybės visumą; kadangi individualioje meilėje negalima patirti pasitenkinimo be gebėjimo mylėti artimą.“ (E. Fromas)

E. Fromo teigimu, pagrindinė žmogaus pareiga yra sukurti save, tapti tuo, kas jis potencialiai yra. Mąstytojas skiria keturias svarbiausias meilės savybes: davimą, rūpestį, pagarbą ir žinojimą. Duodamas žmogus nieko nepraranda, o tik įgyja. Duodamas žmogus dalijasi su kitu žmogumi visomis savo žmogiškomis gyvybingumo apraiškomis – džiaugsmu, supratingumu, dėmesiu, žinojimu, liūdesiu. Todėl meilė, anot E. Fromo yra galia, pajėgi sužadinti, kito meilę. Meilė neįmanoma be rūpesčio, be puoselėjimo to, ką mylime. Rūpestis siejamas su atsakomybe. Meilėje atsakomybė neatsiejama nuo pagarbos. Pagarba kitam yra rūpinimasis kito žmogaus tobulėjimu ir atsiskleidimu. Jei aš myliu kitą žmogų, jaučiuosi esąs su juo, bet su tokiu koks jis yra, o ne su tokiu koks man reikalingas kaip reikšmių objektas. Mylėdamas kitą turiu siekti jį pažinti. „Pažinimas meilėje – tai vienybės su kitu žmogumi išgyvenimas“.(E. Fromas)

E. Fromo meilės samprata artima kūrybinės veiklos supratimui. Kurdamas žmogus siekia pakeisti pasaulį ir per šį veiksmą susijungia su juo. Meilės ryšys yra tokia pati kūryba kaip ir meninė veikla. Tačiau per kūrybą žmogus susijungia su pasauliu kaip su objektu, Meilė anot mąstytojo, siejama ne su objektu, o su gebėjimu, todėl jos reikia mokytis. Meilė yra menas.

Ar norint pasiekti tikrąjį mūsų būvimą būtina eiti meilės keliu? Yra įvairių dalinių malonumų, kurie mums gali būti suteikti, tačiau visiška ir tobula saviraiška bei tikrasis buvimo džiaugsmas mums suteikiamas tik tuomet, jei mūsų motyvacijų centre atsiduria meilė. Meilė geriausiai patenkina keturis mūsų asmens esminius poreikius: santykio su kitais, su savimi pačiais, santykio su išorine tikrove ir santykio su Absoliutu poreikius. Labai svarbu žmogui būti mylimam ir mylėti. Nė vienam žmogui nepakanka savęs paties. Visi esame reikalingi ir papildomi vieni kitų, nes tik per įvairialypius mainus gali plėtotis mūsų gyvenimas. „Didžiausia dovana, kokią galime dovanoti kitiems, – rašė V. Franklis – yra gebėjimas duoti jiems socialinį uždavinį, kuriam jie galėtų atsidėti“. Taigi meilė yra tikrasis gyvenimas, harmoningas ir pilnas gyvenimas, kurio nesąmoningai siekiame ir kokiam esame sukurti.

Vienas svarbiausių veiksmų, nulemiančių galimybę mylėti kitus, yra individo gebėjimas mylėti save patį. Todėl turėtume kantriai ir protingai kas dieną tą meilę reikšti, kol suvoksime, kad iš tiesų meilė yra nuostabus mūsų prigimties poreikis (Šv. Augustinas) ir kad meilė yra galutinis ir kilniausias tikslas, kurio galime siekti, nes žmogus išganomas per meilę ir meilėje. (V. Franklis) Nes anot L. Tolstojaus, jei esama darbo, kurį dirbant verta išbandyti savo jėgas, tai toks darbas yra šis: „Mylėti yra sudėtingiausia užduotis, kuri nesiliauja egzistavusi nuo tada, vos tik rytą atsikeli, iki tolei, kol vakare atsiguli. Tačiau tuo pat metu tai yra didžiausią paguodą teikianti užduotis, nes kiekvieną dieną tave

džiugins nauji finišai, kuriuos ji leis tau pasiekti, ir tu patirsi naujų iš pradžių neįžvelgiamų malonumų, kurie vėliau pasirodys tau esminiai, nes būsi kitų mylimas“. Mat meilė tikrąja to žodžio prasme yra nukreipta į žmogų. Tad kiekvieną prasidėsiančią dieną verta pradėti vis iš naujo sau primenant: nuo šios dienos noriu siekti save realizuoti, ieškodamas pačių geriausių dalykų, kuriuos man gali duoti ši diena. Nekursiu iliuzijų, jog mane aplenks sunkumai, nuobodulys, nesutarimai, kryžius... Ir nesikrimsiu dėl jokio buvusio ar būsimo rūpesčio, nes vakar diena jau mirusi, o rytojus dar negimęs ir net nežinau ar jis bus. Tik šiandiena, tik dabartinė akimirka, man visiškai priklauso, tad noriu bei galiu ją valdyti, ir atrasti joje tai, dėl ko tapčiau labiau patenkintas, pasijusčiau laimingas.

Meilė – tai esminė mūsų prigimties galia. Eidami meilės keliu, išmokstame dovanoti ir atrasti džiaugsmą šalia esančiuose žmonėse; mėgautis viskuo, kas yra pasaulyje gražu, gera, darnu ir aktyviai veikti.

Meilė yra gyvenimo druska, duodanti galimybę visapusiškai pažinti žmogų ir suteikianti su nieko nepalyginamą laimę. Todėl, anot Vydūno, žmogui svarbu stabtelėti ir pagalvoti, kas jis yra, ką jaučia, ko nori, nebijoti atskleisti sau ir pasauliui savo dvasios – vidinės išminties, meilės, geros valios. Abipusė meilė tarp žmonių yra pagrindinis žmogiškojo gyvenimo dėsnis. (L. Tolstojus)

Literatūra

1. Fromas Ė. Menas mylėti. V., 1992
2. Paškus A. Meilė – žmogaus pašaukimas. K., 2003, p.62
3. Franklis V. Žmogus ieško prasmės. V., 2008, p.120
4. Nekrašas E. Filosofijos įvadas. V., 2004, p.186-187
5. Woityla K. Meilė ir atsakomybė. V., 1994, p.338
6. Claudio Mina. Menas būti K., 2007, p.46, Meilės psichologija K., 2005, p.112., p.32.

Dr. doc. Marija Oniščik

*Vytauto Didžiojo universitetas, Humanitarinių mokslų fakultetas,
Filosofijos katedra*

Meilė – jausmas ir dorybė – Tomo Akviniečio filosofijoje

Šio pranešimo tema – meilės sąvokos svarba Tomo Akviniečio praktinėje filosofijoje. Meilė – tai svarbiausias žmogiškasis jausmas ir sykiu pagrindinė teologinė dorybė, kurios dėka žmogaus praktinis gyvenimas gauna tikro „žmogiškumo“ formą.

Tomas Akvinietis gyveno XIII a. Tai buvo laikai, istorijoje vadinami „aukštieji viduramžiai“, tikriausiai, ramiausi, šviesiausi ir spalvingiausi laikai visoje Vakarų Europos istorijoje. Tų laikų dvasią galime gyvai pajusti, žiūrėdami į neįtikėtino lengvumo gotikinę architektūrą, į akinančias vitražų spalvas. Tais laikais Europoje susikūrė pirmieji universitetai, suklestėjo švietimas, mokslas ir filosofija, ir Tomas buvo šio klestėjimo didžiausias protas. Per savo neilgą gyvenimą (pragyveno tik 47 metus) jis nieko kito nedarė, tik skaitė knygas, mokė studentus, rašė ir diktavo filosofijos bei teologijos veikalus,

kurių sukūrė neįtikėtinai daug, turint omeny, kad visą tą laiką jis dar ir keliavo pėsčiomis po visą Europą, rūpindamasis Dominikonų ordino studijomis. Paryžius – Kelnas – Roma – Neapolis – tai miestai, į kuriuos atvykęs Tomas kiekvieną dieną skaitė paskaitas (arba, greičiau, vedė „seminarus“, nes pagrindinis tuometinis mokymo metodas buvo diskusija), dalyvavo disputuose (šiandien pasakytumėm, „konferencijose“) ir sakė pamokslus (nes buvo „pamokslininkų ordino“ narys). Legenda pasakoja, kad paklaustas, už ką jis labiausiai dėkingas Dievui, Tomas atsakė: „Už tai, kad supratau kiekvieną puslapį, kurį perskaičiau“.

Akviniečio filosofija pasižymi begaliniu optimizmu: jis buvo labai geros nuomonės apie žmogų ir jo prigimtines galias – protą, valią ir jausmus. Tomas manė, kad savo protu žmogus galintis pažinti viską (išskyrus kelias tikėjimo tiesas, žinomas tik iš Apreiškimo), ir kad kiekvieną žmogų galima įtikinti racionaliais argumentais; kad žmogaus valia natūraliai linkusi į gėrį, todėl labai sunku (beveik neįmanoma) paaiškinti, iš kur atsiranda moralinis blogis; o jausmų puoselėjimas suteikia žmogui „sielos sveikatą“. Visos šios sielos galios vienijasi su kūnu, kuris per pojūčius teikia protui būtinus pažinimui empirinius duomenis, valiai – siekimo objektus, reaguodamas į malonumą ir nemalonumą sukelia jausmus. Tad žmogus yra integrali (vieninga) psichofizinė būtybė.

Būtent jausmai (lotyniškai *passio, passiones*) ir yra ta sferą, kurioje pirmiausiai reikia ieškoti mums rūpimos meilės temos. Pagrindinis šios temos šaltinis – *Summa theologiae* (Teologijos suma). Antrosios dalies Pirmoji dalis ir joje esantis vadinamasis „traktatas“ apie jausmus, taip pat *Questia disputata De caritate* (Disputo klausimas Apie meilę) ir *Komentarai Antrajam laiškui Korintiečiams*.

Mažiausiai trys lotynų kalbos žodžiai gali būti verčiami į lietuvių kalbą kaip „meilė“. Tai – *amor, dilectio* ir *caritas*. Šiam senatiniam laukui priklauso dar ketvirtas žodis – *amicitia* („draugystė“). Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad žodis *amor* labiau tinka „žmogiškai“ meilei pažymėti, o žodis *caritas* turėtų būti „rezervuotas“ „dieviškai“ meilei. Tačiau yra ne visai taip. Žodis *amor* turi plačiausią reikšmę. Akviniečio filosofijoje jis gali reikšti ne tik „meilę“, bet ir „pomėgį“, „prielankumą“, o meilės objektų skalė gali apimti visus daiktus ir asmenis, nuo vyno iki Dievo. Svarbiausias skirtumas tarp *amor* ir *caritas* – jų skirtingos funkcijos žmogaus praktiniame gyvenime. Žodis *dilectio* („pomėgis“, „prielankumas“) vartojamas kaip paaiškinantis dviejų ką tik aptartų žodžių sinonimas. Pvz., *caritas* gali būti paaiškinta kaip *dilectio Dei* (meilė Dievui) arba *dilectio proximi* (meilė artimui), abi taip pat aiškinamos kaip „draugystės“; pirmoji, „draugystė su Dievu“, nusipelno *maxime amicitia* – „didžiausios draugystės“ vardo.

Taigi, Tomo Akviniečio filosofijoje *amor* paprastai yra jausmas, o *caritas* – dorybė. Šiandien trumpai aptarsiu šias dvi sąvokas.

Pirmiausiai pakalbėsiu apie jausmus (lietuvių kalboje žodžio „jausmas“ sinonimai gali būti: emocija, aistra, pasija, afektas). Jausmai yra svarbi žmogaus sąmonės galia. Tomui jausmas yra jutiminis troškimas (*appetitus sensitivus*), jungiantis mus su gyvūnais. Žodis *passio* lotynų kalboje kyla iš veiksmazodžio *pati* (patirti, kentėti) ir reiškia „kėsmą“, „patyrimą“. Turimas omeny kokio nors objekto ar aplinkos veiksmo, įtakos priėmimas. Troškimas (*appetitus*) yra „pasyvus“ sąmonės judesys jo sukėlusio objekto link, jis neatsiranda „savaime“, bet tiktai kaip atsakas į objekto poveikį. Toks atsakas gali būti dvejopas: objekto siekimas arba jo vengimas, atsižvelgiant į tai, ar objekto poveikis yra malonus ar nemalonus. Taigi, jausmai yra savotiška žmogaus apsauga nuo išorinio pasaulio

poveikio, jie „surūšiuoja“ mus supančius reiškinius į siektinus ir vengtinus. Šio požiūrio šaknys yra Aristotelio etikoje, bet Akvinietis daugiausia naudoja Cicerono interpretaciją.

Jausmai skirstomi į „geidžiančiuosius“ ir „kovojančius“: *appetitus concupiscibilis* „geidžia“ malonius dalykus arba vengia nemalonių; *appetitus irascibilis* tarnauja *concupiscibilia*, nes kovoja, kad būtų galima pasiekti tai, kas malonu, arba išvengti to, kas nemalonu. Visa jausmų klasifikacija pagal Aristotelį ir Ciceroną atrodo taip:

<i>concupiscibilia</i>	
<i>amor</i> – meilė	<i>odium</i> – neapykanta
<i>desiderium</i> – troškimas	<i>fuga</i> – vengimas
<i>delectatio</i> – džiaugsmas	<i>tristitia</i> – liūdesys
<i>irascibilia</i>	
<i>spes</i> – viltis	<i>desperatio</i> – nusiminimas
<i>audacio</i> – drąsa	<i>timor</i> – baimė
<i>ira</i> – pyktis	

Jausmai čia pasirodo poromis, mažėjančiu ir didėjančiu stiprumu, tik pyktis yra unikalus jausmas, neturintis poros. Pavyzdžiui, matau gerą alų (Tomui labai patinka vyno pavyzdys), manyje kyla *amor*, kitaip tariant, noras išgerti; jis stiprėja – atsiranda *desiderium*, siekimas; kai gaunu alaus, džiaugiuosi, patyriu *delectatio*. Siekimą lydi ir stiprina viltis ir jam realizuotis padeda drąsa. Atkreiptinas dėmesys, kad čia pavartotas žodis „matau“ nebūtinai reiškia tiesiogine prasme „matymą“ (šaldytuve, parduotuvės lentynoje, ar reklamoje). Alus, kaip ir kiti mūsų sąmonės atžvilgiu išoriniai objektai, paprastai „yra“ pasaulio dalis, duotybė, jie gali veikti mus tik apie juos pagalvojant.

Taigi viso 11 „pasijų“ ir visos labai reikalingos, tik reikia jomis tinkamai naudotis. Bet kurios jų slopinimas gali sukelti labai negeras pasekmes žmogaus fizinei bei psichinei sveikatai. (Pvz., žmogus, kuris slopina savyje baimę, gali neįvertinti pavojaus ir žūti. Taip pat Tomas mano, kad galima net nusidėti pykčio stoka, nekalbant jau apie nemalonumus, kurie atsiranda, kai žmogus bando visiems būti geras ir nemoka supykėti, kai to tikrai reikia.) Jausmų slopinimas veda prie neurozės. (Tik vieno jausmo atžvilgiu Tomas yra nusistatęs itin priešišškai – liūdesio. Specialus artikelis *Teologijos sumoje* yra skirtas klausimui „Kaip kovoti su liūdesiu?“).

Jausmai yra sveiki tuomet, kai valdomi proto. Garsioji Tomo formulė *appetitus sensitivus in nobis natus est obedire rationi* („Jausmams mumyse natūralu paklusti protui“ *STh*. I-II, q. 74, a. 3, ad 1.) nurodo į svarbų skirtumą tarp žmogaus ir gyvūno. Gyvūno jausmai „reaguoja“ į aplinką nevaržomai. Žmogiški jausmai, pasak Tomo, dalyvauja prote, todėl net gali būti vadinami „racionaliais“ (*STh* I-II, q. 24, a.1, ad 2). Aristotelio etikoje jausmams valdyti yra skirtos etinės dorybės, kurios tiesiogiai priklauso nuo praktinio proto – jame esančio praktinės išminties nuostatos (*phronēsis*). Tomas Akvinietis čia išplėtoja valios sampratą: valia yra „racionalus troškimas“ (*appetitus rationalis*), išskirtinai žmogiškas „troškimų racionalizavimas“ arba sąmoningumas. Tad žmogiški jausmai priklauso valios kompetencijai, tampa sąmoningu patyrimu ir, sutinkamai su Aristotelio mintimi, taip pat yra tvarkomi etinių dorybių.

Taigi meilė, būdama jausmas, yra patyrimas, „kėšmas“, arba „pasyvus“ veiksmas, kitaip tariant, potraukis, polinkis, jis yra priklausomas nuo savo objekto, „aktyvaus“ gėrio, kuris žmogų „traukia“. Matome, kad jausmų lentelėje, meilė yra pats pirmasis ir, rodos, „silpniausias“ jausmas, tačiau jis yra visų kitų siekimo jausmų pagrindas, be kurio nei vienas jų nekiltų. Tomas sako, kad meilė yra svarbiausias žmogiškas jausmas, nes jos polinkis į gėrį yra visų kitų jausmų priežastis. (Plg. *STh* I-II, q. 25, a. 2.). Polinkis į gėrį būdingas (ir net būtinas) valiai, tad meilė yra iš visų jausmų arčiausia valios, labiausiai „sąmoningas“ jausmas, per kurį ir kiti jausmai tampa „sąmoningi“. Neatsitiktinai Tomas apie meilės jausmą kalba panašiai kaip apie kitų dviejų sąmonės galių – proto ir valios – veikimą, būtent, akcentuodamas šių galių panašumą arba proporcingumą jų objektams. Panašus yra ir meilės apibrėžimas: *amor* – tai „tam tikras troškimo galios tinkamumas, giminiškumas (*coaptatio*) kokiam nors gėriui“ (*STh* I-II, q. 28, a. 5).

Galimi meilės objektai yra: pirma – daiktai arba dalykai („gėriai“), ir antra – asmenys (žmogus arba Dievas). Visų objektų atžvilgiu Tomas skiria dvi meilės rūšis: „draugystės meilė“ (*amor amicitiae*) ir „geismo meilė“ (*amor concupiscentiae*). Pirmoji yra troškimas džiaugtis išoriniu gėriu dėl jo paties; antroji, – tai troškimas džiaugtis išoriniu gėriu dėl savęs, arba, kaip sako Tomas, turėti kažką sau (*sibi habere*) (*STh* I-II, q. 28, a. 3). Kitaip tariant, tai – „savanaudė“ meilė. Tačiau tokia „meilė“ yra „neveiksminga“, ji nepasiekia taip trokštamo gėrio, nes nesugeba „išeiti iš savęs“. Kadangi jis [„geismo meilę“ patiriantis žmogus] siekia turėti išorinį gėrį sau, jis neišeina (...) iš savęs, bet šis jausmas galiausia pasilieka jame (*infra ipsum*). Priešingai, kai meilė trokšta gėrio kitam, jausmas „paprastai“ išeina iš savęs, nes jis nukreiptas į kitą, į draugą linkėjimu ir veiksmu“ (*STh* I-II, q. 28, a. 3). Paprastai tariant, kai linki ir darai gera kitam, o ne nori pats gėrį turėti, „išeini iš savęs“, t.y. patiri tai, ką mistinė teologija vadina „ekstazė“. Čia aiškiai matome, kad tokie „gėriai“ kaip alus (bendrai tariant, daiktai), jau iškrenta ir tikrosios meilės objektų skalės, tačiau vis dėlto „draugystės meilė“ nebūtinai yra meilė asmeniui; pvz., „dėl jo paties“ gali būti, pvz., meilė mokslui, menui, savo darbui, savo šaliai.

Kadangi meilė kyla iš panašumo arba proporcingumo tarp troškimo galios ir jos objekto (Plg. *STh* I-II, q. 23, a. 4; q. 25, a. 2), taip sakant, „tikresnė“ būtų tokia meilė, kurios objektas yra labiausiai panašus į šio objekto siekiančią galią, labiausiai jai tinkamas. O žmogiškajai „sąmoningai“ troškimo galiai labiausiai tinka siekti tokio pat „sąmoningo“, arba jai „proporcingaus“ sąmoningumo objekto. Čia mes jau susiduriame su meile kitam asmeniui, kuris yra labiausiai panašus į mus, ir kurį mylėdami, jei mūsų meilė yra nesavanaudiška, mes, „išeidami“ iš savęs, save atpažįstame.

Dabar galime pereiti prie kito lotynų kalbos žodžio – *caritas*. Šiam žodžiui Tomas suteikia specifinę reikšmę: *caritas* – tai sąmoninga meilė, kurios objektas gali būti tik tos būtybės, kurios turi intelektą ir vienaip ar kitaip gali pasiekti laimę (*beatitudo* – „palaimą“, betarpišką Dievo pažinimą). Tokios būtybės yra: Dievas, aš pats, mano artimas, mano priešas ir, kaip bebūtų keista, mano kūnas. Suprantama, Dievas jau yra pati laimė savo esme; aš ir mano artimas bei priešas esame žmonės, todėl savo intelekto dėka gali pasiekti laimę, o kūnas gali pasiekti laimę, būdamas neatsiejama žmogaus dalis, t.y. dalyvaudamas intelekto veikloje. (*De caritate*, a. 7; *STh* I-II, q. 25, a.3)

Šis požiūris reikalauja dviejų būtinų prielaidų. Viena jau minėjau: žmogus yra integrali psichofizinė būtybė. Kita būtina sąlyga yra ta, kad žmogus nėra mastomas atskirai nuo Dievo. Žmogus buvo Dievo sukurtas malonėje, ir jo vienintelis tikslas, jo laimė – yra Dievo pažinimas. O tai reiškia, kad žmogaus sąmonės galios – protas, valia ir jausmai – yra kažkiek „panašios“ arba proporcingos

Dievui, kuris yra jų pagrindinis objektas. Žmogaus panašumas į Dievą paaiškinamas tuo, kad, pirma – Dievas yra žmogaus prigimties Autorius, jo „gimimo“ priežastis (visi „gimdo“ į save panašius), antra – jis yra meilės jausmą sukeliantis „agentas“ (o „agentas daro pacientą panašu į save“ (*Com. II Cor.*))

Meilė kaip žmogaus jausmas yra „proporacionalus“ savo didžiausiam objektui – Dievui. Toks meilės objektas pasižymi didžiausiu „aktyvumu“: jis, taip sakant, „pasitinka“ žmogų, suteikdamas („iliedamas“) jam meilės dorybę. O dorybės, kaip žinia, skirtos vadovauti jausmams. Tai – meilė, sujungianti prigimtine ir ant-prigimtine plotmes žmoguje, „pakelianti“ žmogaus prigimtį virš-prigimtinių lygmenį, kur jam, Tomo giliu įsitikinimu, ir yra tinkama vieta. Nes prigimtine žmogaus troškimo galia visa savo meile „ilgisi“ virš-prigimtinio gėrio – Dievo.

Prisiminkime meilės santykį su valia. Racionalizuotas („paklūstantis protui“) meilės jausmas tampa sąmoningu troškimu. *Amor*, kaip svarbiausias, vadovaujantis jausmas, teikia valiai siekimo objektus. *Caritas*, būdama dorybė, „iliejama“ į valią ir suteikia jai virš-prigimtine formą tam, kad valia galėtų savo judesį nukreipti Dievo kaip meilės objekto link. Meilės dorybė, nors įvardijama kaip teologinė (t.y. virš-prigimtine) ir kaip tokia „iliejama“ malonės, tačiau „iliejama“ niekur kitur, kaip į žmogišką prigimtį, kuri buvo sukurta dieviškai malonei priimti. Todėl Tomas sako, kad meilė „formuoja“ žmogų, suteikia jam galutinę žmogiškumo formą. Meilės dėka žmoguje į vieną visumą integruojama sąmoningumas ir kūniškumas, žmogiška prigimtis ir dieviška malonė.

Roma Budreckytė

Kauno „Saulės“ gimnazija

Neringa Zaveckienė, *etikos mokytoja metodininkė*

Meilės samprata Rytų filosofijoje

Mes, XXI amžiaus žmonės, vakarietiško gyvenimo būdo puoselėtojai, tyrinėdami ir ieškodami atsakymų istoriniame lobyne mums rūpimais klausimais, neretai susiduriame su vakarietiškais ir rytietiškais pausaulėžiūromis, skirtingu kampu žvelgiančiomis į amžinuosius etinius klausimus ir neduodančios vieno vienintelio teisingo atsakymo. Meilė yra vienas iš įprasčiausių, bet kartu ir įdomiausių klausimų, tyrinėjimo objektų etikoje. Meilei kuriamos dainos, eilėraščiai, romanai, filmai, paveikslai. Viskas skiriama meilei – nes ji yra gyvenimo esmė... Taip manome. Tačiau XXI amžiuje meilės samprata yra įgavusi „keistą“ formą. Vieną dieną mes mylime, kitą – abejojame savo meile. Bet argi tai tikra? Juk meilė neturi nieko bendro su praeinančiais ir nepastoviais jausmais, kur taip vadinama meilė gali akimirksniu pavirsti neapykanta. Taigi, kokia yra meilės samprata Rytų filosofijoje?

Rytų filosofija skelbia, kad meilė – tai **nuolatine palaima**. Rytų išmintis sako, kad **tikrai mylintis žmogus myli visada** – ir kai mus supa džiaugsmas, ir kai užklumpa kančios. Tai vidinė palaimos būseną, nepriklausanti nuo išorinių jausmų. 17th Karmapa, budistas sako: „Pastebėjau, jog šiandien nemažai žmonių meilę supranta labai keistai. Jie meilę suvokia kaip dovaną, kuri turi būti gražinama atgal. Jei viena pusė sako „aš myliu“, o kita neatsako „aš taip pat tave myliu“, tai pirmoji

pusė nuliūsta. Bet meilė ne visuomet yra abipusė. **Mes galime tiesiog mylėti.** Jei meilė nesugrįžta atgal, vis vien egzistuoja meilė, kurią mes atiduodame ir jaučiame. Juk gyvenime ne visuomet gauname atgal tai, ką atiduodame?”.

Rytų filosofijoje meilė – nebūtinai abipusis jausmas ir jis neįpareigoja. Dar kartą nebūtinai abipusią meilę apibūdina budistas Chogyam Trungpa Rinpoche (1939-1987): „Meilė niekada neprašo gražinti atgal. Nes ji – tai abipusis šokis. Net jei šokio metu netyčia užminsime vienas kitam, juk mes tai nelaikome įžeidimu? Todėl **išmokti mylėti – reiškia išmokti nesavanaudiškai atsiverti, o tai pats sunkiausias dalykas...**“ Tokios budisto mintys mus priveda prie nemalonaus jausmo patyrimo ir mes pradedame klausinėti savęs „Ar aš galiu viską duoti ir pats nieko negauti?“. Jaučiamės apgauti, tarsi kas už mus nesąžiningai spręstų, kaip turime elgtis. Tačiau nepradėję gilintis į tikrąją meilės suvokimą, tuo pačiu neišbandę naujų gyvenimo būdų, mes neturime teisės jų smerkti.

Dalai Lama XIV moko: „**Meilė nieko neteisio**“. Todėl galime teigti, kad jeigu tikrai mylime, mes priimsime pasaulį tokį, koks jis yra – neteisime ir nekritikuosime. Ką mums reikia daryti varan meilės? Kaip ją puoselėti ir atgaivinti? Budistas 17th Karmapa mums sako: „**Meilė yra gyva tik tuomet, kai ją puoselėjame iš visos širdies**“. Tik didžiulių vidinių pastangų dėka meilė gali skeistis ir neužgesti. Mes neturime tikėtis, jog taip paprastai atrasime meilę, „pasidėsime ją į lentyną“ ir karts nuo karto nuo jos nuvalysime dulkes. Ne, meilė yra gyva. Kaip ir medis: ji nuolat auga, skeidžia lapus, krauna žiedus ir brandina vaisius. Jei neprižiūrėsime, nepuoselėsime – meilės medis numirs.... Meilė – tai nuolatinė aktyvi praktika. Tik apie tokią meilę galime kalbėti kaip apie nemirštančią.

Ištrauka iš knygos Old Path White Clouds: Walking in the Footsteps of the Buddha, Thich Nhat Hanh, Parallax Press; First edition (May 1, 1991) suprantamai paaiškina meilės prigimtį ir naudą.

„Kartą vienas karalius kreipėsi į Budą: „Mokytojau Gautama, yra žmonių sakančių, kad Jūs patarėte nemylėti. Jie sako, kad Jūs mokėte, jog, jei daugiau myli – tai giliau grimzti į kančią ir neviltį. Aš šiame teiginyje išvelgiu dalį tiesos, bet man vis vien neramu. Be meilės gyvenimas netenka prasmės. Prašau, padėk man susivokti“. Buda nuoširdžiai pažvelgė į karalių ir tarė: Jūsų didenybe, jūsų klausimas labai geras, nes padės daugeliui žmonių. **Yra daug meilės rūšių.** Reikia iš arčiau pažvelgti į kiekvieną jų. Gyvenimas tiesiog reikalauja meilės, bet ne tokios, kuri yra aistringa, prisirišusi, geidulinga, išskirianti (diskriminuojanti), iš anksto nusistačiusi. Jūsų didenybe, yra dar kita, **pati svarbiausia meilės rūšis, kuri savyje suvienija meilės maloningumą ir atjautą** arba „maitri“ ir „karuna“.“ Paprastai kai žmonės kalba apie meilę, jie kalba apie meilę, kuri sieja tėvus ir vaikus, vyrus ir žmonas, šeimos narius, šalies gyventojus. Kadangi tokios meilės prigimtis priklauso nuo „aš“ ir „mano“ sampratų, ji pasireiškia kaip prisirišimas ir diskriminacija. Žmonės paprastai myli tik savo šalį, savo tėvus, vaikus, sutuoktinius, gimines. Kadangi jie yra susaistyti šio prisirišimo, jie jaudinasi dėl savo artimųjų, net tuomet kai skaudūs įvykiai jų dar nepalietė. O kai nelaimė užklusta, jie siaubingai kenčia. Tokia, diskriminacija grindžiama meilė tik puoselėja įvairias išankstines nuostatas. Žmonės tampa abejingi ar netgi priešiški tiems, kurie nepriklauso jų artimųjų ratui. **Prisirišimas ir diskriminacija yra mūsų ir kitų žmonių kančios šaltiniai.** Jūsų Didenybe, meilė, kurios visi yra ištroškę yra maloninga meilė ir atjauta. „**Maitri**“ yra meilė, kuri dovanoja džiaugsmą kitiems. „**Karuna**“ yra meilė pašalinanti kitų kančias. „**Maitri**“ ir „**karuna**“ nereikalauja nieko atgal. Maloninga meilė ir atjauta nesiriboja vien tėvais, sutuoktiniais, vaikais, giminėmis, šalies gyventojais. Ši meilė apglėbia visus žmones ir visas būtybes. „Maitri“ ir „karuna“ – je nėra diskriminacijos pagal

„mano“ ir „ne mano“ požymius. Ir kadangi nėra diskriminacijos, tai nėra ir prisirišimo. „Maitri“ ir „karuna“ atneša laimę bei palengvina kančias. Ši meilė netampa kančios ar nusivylimo priežastimi. **Be tokios meilės, kaip jūs sakėte, gyvenimas neturi prasmės.**” Buda primena, kad „mūsų **prisirišimas** prie savosios egzistencijos, **troškimas turėti, valdyti, manipuliuoti, mūsų aistros ir geismai** sukuria tai, kas anksčiau ar vėliau virsta kentėjimu“.

Interpretuodami Rytų mąstytojų mintis galėtume išvelgti vieną bendrumą. Egoizmas, noras „turėti, o ne būti“, kraštutinumai žmogų veda į kančią. Natūraliai kyla klausimas, kas gali padėti žmogui rasti gyvenimo pilnatvę ir išvengti kančios? Atsakymas paprastas. Tai – **nuoširdi, aktyvi, besąlygiška, altruistinė, nediskriminuojanti, teikianti palaimą, nesavanaudiška, neteisianti, neįpareigojanti, iš visos širdies puoselėjama meilė.**

„Meilės palaima tiesiog sklendo ore ir visas mūsų gyvenimas gali akimirksniu nušvisti“ – taip sako budizmas. Taigi, kiekviena mūsų gyvenimo akimirka yra galimybė **būti** meilėje...

Literatūra

1. Baranova J. Etika: filosofija kaip praktika. – Vilnius: Tyto Alba, 2002.
2. Filosofinės etikos chrestomatija XI-XII klasei. – Vilnius: Alma littera, 1998.
3. Old Path White Clouds: Walking in the Footsteps of the Buddha, Thich Nhat Hanh, Parallax Press; First edition (May 1, 1991)

Akvilė Lučiūnaitė, Lina Paulauskaitė

Kaišiadorių Algirdo Brazausko gimnazija

Janina Kuliešienė, etikos mokytoja metodininkė

Meilės esmė ir jos formos

Meilė. Kas tai?

Turbūt visi meilę supranta savaip, bet niekas nedrįs ginčytis, kad tai jausmas, kuris atneša begalę emocijų, tai sielos būseną, kuri dažnai keičia ir fizinę būseną, sąlygoja kitų asmenų bei savęs pažinimą. Meilė taip pat yra tarpusavio ryšys tarp žmonių, pasitikėjimas ir atsakomybė. Dar meilė yra cikliškas jausmų bangavimas, nuotaikų kaita.

Pagrindinės meilės rūšys:

Krikščioniškoji, prieraišioji, motinos, erotinė, meilė sau, draugų, broliškoji.

Broliška meilė

Tai meilė visiems žmonėms. Tai ryšio su visais žmonėmis, žmogiškojo solidarumo, žmogiškosios vienybės išgyvenimas. Broliškajai meilei rūpi kitų žmonių sunki būklė. Ji supranta, kad visi žmonės yra broliai ir seserys, kad gyvenimas reikalauja nuolatinio įsipareigojimo artimo gerovei.

Krikščioniškoji meilė (agapė)

Agapė Naujajame Testamente reiškia caritas – meilę, ypač meilę artimui. Krikščioniškoji meilė tarsi koks trikampis, kurį sudaro trys kraštinės: 1) Dievo meilė žmogui; 2) žmogaus atsakas į tą meilę

(žmogaus meilė Dievui) ir 3) žmogaus meilė žmogui. Išstūmus bent vieną iš šių trijų trikampio kraštinių, trikampio nebeliktų. Paneigus bent vieną iš trijų šios meilės „kraštinių“ (sklaidų), krikščioniškosios meilės nebeliktų. Apie šią meilę sužinome iš dieviškojo Apsireiškimo, kuris duoda meilei naują prasmę ir iš ten pat sužinome, kad dieviškoji meilė yra spontaniška, nepriklausoma nuo meilės objekto vertės. „Meilė – ne tai, jog mes pamilome Dievą, bet kad Jis mus pamilo ir atsiuntė savo Sūnų kaip permaldavimą už mūsų nuodėmes“ (1 Jn 4, 10).

Prieraišioji meilė (meilumas)

Senovės graikai šią kukliausią meilę vadino „storge“. Šio graikiško termino lietuviškas atitikmuo reikštų „natūralią meilę“ ar šeimos meilę. Šio tipo meilės objektai esti labai įvairūs ne vien išvaizda, bet ir prigimtimi (pvz., žmogus ir šuo). Objektai privalo būti gerai žinomi, įprastiniai, familiarūs. Tai tokia meilė, kuri žmones sieja draugėn į kokias nors natūralias grupes. Tokia natūrali grupė pvz., yra šeima. Tėvų meilė vaikams, vaikų meilė tėvams, vaikų meilė vienas kitam, tėvų tarpusavio meilė taip pat priklauso šiam meilės tipui. Įdomu tai, jog senovėje šeimos sąvoka buvo daug platesnė. Ji apėmė dėdes, tetas, senelius, pusbrolius ir pusseseres bei kitus gimines.

Motinos meilė

Pasak Ericho Fromo, tai – besąlygiškas vaiko gyvenimo ir jo reikmių įtvirtinimas.

Erotinė meilė

Erichas Fromas sako, kad yra du požiūriai: vienas – erotinė meilė yra visiškai individualus, nepasikartojantis potraukis tarp dviejų išskirtinių asmenų ir antras – erotinė meilė yra ne kas kita, o valios aktas Ties požiūriai yra teisingi arba nėra teisingas nei vienas, nei kitas.

Draugų meilė

Turi sąsają su broliška meile. Žmonės tvirtai įsipareigoja aukoti laiką, energiją, išteklius ir dėmesį kitų žmonių gerovei padidinti.

„Draugus rink atsargiai ir, juos išbandęs,

Grandinēm prirakinki prie širdies,

O su visais tik vakar išperėtais,

Apsiplunksnuot nespėjusiais bičiuliais

Nezulink delno.“

Viljamas Šekspyras

Meilės esmė:

Meilė nėra izoliuota, ji – beribė, kaip ir jos samprata. Meilę galime patirti ir jausti kiekvienas, kokia tik norime forma ir kaip tik sugebame. Meilė teikia žmogui laimę, bet kartu gali ir skaudinti.

Literatūra

1. Fromas Ė. Menas mylėti. – V., 1992, 94 p.
2. Paškus A. Meilė – žmogaus pašaukimas. – V., 2003, 213 p.

Rugilė Benešiūnaitė

Augustė Valiukevičiūtė

Dainius Vitkauskas

Kauno Antano Smetonos gimnazija

Inga Rakauskienė, etikos mokytoja metodininkė

Ilona Jurevičiūtė, tikybos mokytoja metodininkė

Laima Gečiauskienė, etikos mokytoja metodininkė

Meilės pokyčiai vartotojiškoje visuomenėje

Pabandysime atsakyti į klausimą „Ar meilės samprata nuo antikos iki mūsų laikų labai pasikeitė?“

Visais laikais meilė buvo viena iš svarbiausių žmogaus gyvenimo sudedamųjų dalių. Meilė yra viena pagrindinių žmonijos kultūrinių vertybių.

Meilė – tai žmogaus būseną, emocijas, elgseną, mintys ir požiūris, taip pat tai viena iš esminių tarpusavio santykių ir savęs suvokimą lemiančių ir apibrėžiančių sąvokų.

Jau Biblijoje randame aprašytą meilės sąvokos sampratą. Pagal apaštalą Paulių ir jo „Himną meilei“ suprantame, kad meilė yra dovana, kuri padeda mums pažinti viską pasaulyje. Jis pabrėžia, jog be meilės žmogus yra niekas.

„Ir jei turėčiau pranašystės dovaną ir pažinčiau visus slėpinius ir visą mokslą, jei turėčiau visą tikėjimą, kad galėčiau net kalnus kilnoti, tačiau neturėčiau meilės, aš būčiau niekas.

Ir jei išdalyčiau vargšams visa, ką turiu, jeigu atiduočiau savo kūną sudeginti, bet neturėčiau meilės, nieko nelaimėčiau.

Meilė kantri, meilė maloninga, ji nepavydi; meilė nesididžiuoja ir neišpuiksta. Meilė niekada nesibaigia.“

Kiekvienas meilę supranta skirtingai, skirtingai nusakomas šis jausmas. Įvairių epochų filosofai taip pat skirtingai apibūdina meilės sąvoką. Pradėkime antika, taigi, pavyzdžiui: Platonui meilė – tai laimės siekimas, tai teigiamas moralės reiškiny. Aristotelis teigia, jog stipriausia meilė yra šeimyninė, nes čia vienų sielvartas ir kančia yra tiek pat jautrūs kitiems, kaip ir vienų džiaugsmas ar laimė. Galiausiai Sokratas įrodinėja, kad meilė – tai meilė savo gerovei ir nemirtingumui. Šių mąstytojų mintys padeda mums suprasti, jog net ir prieš daugiau negu 3 tūkst. metų žmonės apie meilę kalbėjo kaip apie beveik šventą dalyką. Vėliau seka viduramžiai, kurių vienas populiariausių siužetų yra pasakojimas apie tragišką Tristano ir Izoldos meilę. Meilės jausmas šiame kūrinio yra žemiškas, tačiau iš anksto yra nustatytos ribos ir taisyklės, pagrindinis veikėjas žino, jog mylimoji nepasiekiamą, ji priklauso kitam. Stebuklas ir nuotykis šiame romane atlieka simbolinį „išmėginimo“ vaidmenį. Iškeliama riterinės meilės sąvoka, kuri atstovauja tyrą, subtilią bei pagarbią meilę.

Renesanso rašytojas Bokačas vaizduoja tokius žmones, kokius matė gyvenime. Žmogų, kuris nedaug galvoja, bet kuris mėgsta smagų, egoistinį gyvenimą. Smagumų ieškojimas duoda laisvę aistroms, įsigali materializmas bei ištvirkimas. Kada kalba apie žmogų, jame mato ir kūno ir sielos gyvenimą. Ypač iškelia kūno fizinį grožį, kuris atrodo svarbesnis negu dvasinis. Net ir pastarojo

abibūdinimas yra savotiškas: randama daug žmogaus žemosios prigimties polinkių, tokių kaip: kerštas, pavydas, garbės troškimas, egoizmas, išdidumas, veidmainiavimas bei meilės aistros. Visos šios ydos atskleidžiamos Bokačo „Dekamerone“. Tačiau, kaip antitezė joms atskleidžiamos ir dorybės: meilės skaistumas, nuoširdumas, ištikimybė, vaikų meilė tėvams, draugiškumas. Šiais jausmais alsuoja Šekspyro žmogus. Sukilusios emocijos dažniausiai ir nulemia žmogaus veiksmus, tačiau jų malšinti niekas ir nesistengia. Ši epocha leidžia laisvai reikštis žmogaus prigimčiai bei jo mintims.

Panašiai meilė apibūdinama ir klasicizmo epochoje. Pavyzdžiui Moljero komedijoje „Don Žuanas“ pagrindinis veikėjas yra moterų viliotojas, kuris atsiradus nuoboduliui eina nuo vienos prie kitos. Meilė praranda šventumą, ji tampa kasdieniu, dėmesio nevertu dalyku.

Grįžkime į dabartį. Šių dienų žymus filosofas Ėrichas Fromas meilę laiko produktyviu žmogaus egzistavimo problemos sprendimu.

Mylėti – tai rūpintis tais žmonėmis, kuriuos mylime.

Meilė – tai sugebėjimas pamatyti kitą tokį, koks jis yra.

Meilė – tai laisvės kūdikis.

Tačiau, ar taip mano visi? Juk šiais laikais dažnas žmogus yra materialistas, todėl retas moka nuoširdžiai mylėti ir turi galimybę patirti tikrąją ir tyrą meilę. Būtent dėl šios priežasties norėdamos išsiaiškinti šiuolaikinio žmogaus meilės sampratą atlikome apklausą.

Apklausėme 100 žmonių, kurie atstovavo 5 amžiaus grupes.

Pirmasis klausimas, kurį uždavėme buvo štai šis: Kas jūsų nuomone yra meilė?

Pateikėme 3 atsakymų variantus. Šis klausimas buvo vienas iš lengvesnių, juo norėjome sužinoti kaip žmonės apibūdintų meilę. Atsakymai:

Meilė – tai abipusiai vyro ir moters jausmai - 57%;

Rūpinimasis kitu asmeniu – 32% ;

Kita – 11%.

Antruoju klausimu prašėme apibūdinti meilės sąvoką.

Skačiuodamos rezultatus labai apsidžiaugėme pamačiusios, jog nei vienas iš apklausoje dalyvavusių asmenų neįvardino meilės kaip jausmo, pasižyminčio asmeninės naudos siekimu. Net 60% atsakiusiųjų meilės sąvoką apibūdina kaip emocijų visumą, pasireiškiančią šiltais ir geranoriškais jausmais.

Trečiuoju klausimu norėjome sužinoti ar meilę ir laimę žmonės laiko vieną nuo kitos neatskiriamomis vertybėmis. Maloniai nustebome, jog net 50-čiai žmonių šios dvi sąvokos yra susijusios.

Ketvirtasis klausimas daugeliui iš apklaustųjų sukėlė nemažą galvos skausmą, tačiau atsakymais tikrai nenusivylėme, nes suprantame, jog vieni žmonės į meilę žiūri logiškai ir mano, jog toks teiginys nėra teisingas.

Penktasis klausimas daugeliui sukėlė šypseną. Išgirdome daug nuostabių pirmosios meilės istorijų. Vienos iš jų buvo darželio laikų meilės, kitos paauglystės ir jaunystės.

Šeštasis klausimas taip pat nebuvo lengvas riešutėlis. Ar galima išgyventi be meilės? Tačiau kaip matote iš rezultatų nuomonės svyruoja beveik tolygiai. Taip atsakė 4, ne – 55 respondentai.

Septintuoju klausimu vylėmės sužinoti ar apklaustųjų nuomone meilei yra tam tikra amžiaus riba. Džiaugėmės matydamos, jog vos keli žmonės manė teigiamai.

Aštuntąjį klausimą pateikėme norėdamos išsiaiškinti, kas meilėje yra svarbiau dvasinė ar fizinė jos pusė. Nebuvome labai griežtos ir kaip alternatyvą šioms dviem nuomonėms pateikėme ir trečią, kurioje šios pusės buvo vienodai svarbios. Abi vienodai svarbios – 58, dvasinė – 42, fizinė – 0.

Devintąjį klausimą uždavėme, nes šis reiškinys yra labai aktualus šiomis dienomis. Sužinojome apklaustųjų požiūrį į tai ir pagal rezultatus galime spręsti, jog lietuviams tokia meilė vis dar yra svetimas dalykas.

Dešimtas klausimas buvo pats svarbiausias. Pateikėme 16 žodžių ir paprašėme pažymėti tuos, kurie asocijuojasi su meile.

10. Kurie žodžiai Jums siejasi su tikra meile?

• Saugumas	• Pragmatiškumas
• Asmeniniai tikslai	• Nuoširdumas
• Pagarba	• Pavydas
• Paslaptینگumas	• Fizinė trauka
• Rūpestis	• Pasinaudojimas
• Pasitikėjimas	• Santuoka
• Egoizmas	• Karjera
• Laimė	• Romantika

Sudarėme top 6: saugumas, santuoka, pasitikėjimas, nuoširdumas, rūpestis, pagarba.

Taigi, apibendrindami galime teigti, kad meilės sampratos problema žmogų lydi nuo pirmojo jo sąmoningo veiksmo iki pat žilos senatvės. Vieni tiki, kad šis jausmas nepasiduoda jokiems loginiams apibrėžimams, kiti teigia, esą jis – cheminių reakcijų rezultatas. Apskritai kone visi žmonės sutinka, jog pasaulis sukasi aplink meilės ašį. Todėl galime teigti, kad nors meilės samprata patyrė daug pokyčių, nuo tikrosios beveik nepasikeitė net ir per tiek amžių.

Šaltiniai

<http://www.ve.lt/naujienos/visuomene/psichologija/meiles-samprata/>
<http://lt.wikipedia.org/wiki/Meil%C4%97> <http://ualgiman.dtiltas.lt/pirmas/renesansas.htm>
<http://www.mokslai.lt/referatai/kursinis/taurios-ir-tragiskos-meiles-paveikslas-viduramziu-literaturoje-puslapis1.html> <http://mokslai.lt/referatai/referatas/22206.html>

Agnė Mišauskaitė, Žygimantas Glodenis
Kauno rajono Mastaičių pagrindinė mokykla
Lolita Barzdaitienė, etikos vyresnioji mokytoja

Egoizmas ir meilė sau

Mes kasdien priimame daug sprendimų – nuo elementarių, turinčių trumpalaikių pasekmių, iki gana sudėtingų, veikiančių jei ne visą gyvenimą, tai bent jau jo dalį. Žinoma, daugybė sprendimų priimama gana inertiškai ar paklūstant aplinkybėms, patarimams ar nuotaikoms. Tačiau jei priimdami sprendimus bent kiek apie juos svarstome – iki filosofinių klausimų ne taip jau ir toli. Jaunas žmogus, kuriantis savo vertybių pasaulį, susiduria su klausimu: kuo skiriasi egoizmas nuo meilės sau? Tarptautinių žodžių žodyne randame, kad **egoizmas** – tai savanaudiškumas, savimeilė, gyvenimo principas ir moralinė savybė, kai pirmenybė teikiama savo paties, o ne kitų individų ir ne visuomenės interesams. Filosofas Arvydas Šliogeris kalba apie egoizmą dar įtaigiau, teigdamas, kad egoizmas – **tai uždarumas kitam**. Egoisto kelias veda į gaižių vienatvę... ir galų gale jis atsiduria tuštumoje. Egoistas praranda pasaulį, o kartu su juo ir save. Siekdamas dangaus tik sau, egoistas atsiduria pragare. Tai kaip ten nepatekti dar esant gyvam? Kaip pabėgti nuo atrodo įgimto instinkto, kai dar maži viską griebėm ir sakėm „mano“?

Pirmiausia reikia išsiaiškinti, kuo skiriasi savimeilė, kaip egoizmo esmė, nuo meilės sau. Kiek galima rūpintis savo jausmais ir poreikiais, galvoti apie save netampant savimyla egoistu?

Apie **meilę sau** žodynai nerašo, bet daug apie ją kalbėjo išminties mylėtojai – filosofai, aukščiausios išminties pilni šventieji (Šv. Augustinas, Šv. Pranciškus) ir net Šventas Raštas mokė „**Mylėk savo artimą, kaip save patį**“. Bet labai save mylintys savimylės-egoistai kitų visai nemylė. Iš aklavietės išveda Šv. Augustino mintis „**Meilė artimam yra ribota meilė sau**“, ir aiškėja, jog meilė sau turi turėti ribas. Bet kur jas rasti? O gal tų ribų visai neieškoti, o tiesiog mylėti savo artimą, o tave tegul myli kiti? Juk yra tokių žmonių, kurie labai vertindami meilę ir dėmesį kitiems, tiki, kad rūpintis savais jausmais ir poreikiais – egoizmas. Ir vėl minties kelią ištiesinti mums gali padėti mąstytojai: John Marks Templeton teigia, jog meilės svarstyklės, sveriančios žmonių santykius, turi išlikti pusiausvyroje. Taip įvyksta tada, kai vertinama kiekviena asmenybė (**sava ir kito**). Sveika savigarba – ne tas pats kas narcizizmas. Narcizas – graikų mitologijos personažas, savo gyvenimą leido gėrėdamasis savo atvaizdu ežero vandens atspindyje, nekreipdamas dėmesio į aplinkinius, galvodamas tik apie save. Jis panašus į tas jaunas merginas, kurios valandų valandas leidžia prie veidrodžio, besistengdamos gražiau sušukuoti plaukus ar užsitepti makiažą tam, kad kiti pripažintų jų grožį. Bet ar taip pasireiškia meilė sau? Juk grąžinamasi tada, kai jautiesi nepakankamai gražus, kai sau nepatinki. Tada stengiamasi perdaryti save, kad atrodyti puikesniu kitų akyse. Tikra savigarba ir meilė sau pasižymi tie, kurie žiūri į veidrodį ne dėl liaupsų ar kritikos, o tam, kad išvystų ar atsitiktinis nevalyvumas neiškreipia to, kas jam duota (na ir šiek tiek paryškinant kas jai duota). **Tas, kuriam pavyksta atsikratyti nepasitikėjimo ir su meile pažvelgti sau į akis, moka pasidalinti šiuo meilės žvilgsniu su kitais**. Bet kaip dalintis tuo, ko neturi? Reiškia pirmas žingsnis – **priimti Dievo meilę sau, pamilti savyje kiekvieną gėrio pasireiškimą**. Priimant save tokį koks esi, pradedi augti. Meilė

sau augina žmogų iki meilės kitiems. Išėję iš vien savo interesų lauko, randame pagalbą, nusakytą Šv. Pranciškaus žodžiais: „Tik save pamiršęs žmogus atranda save“. Šią mintį išplėtoja ir geriau ją suprasti padeda filosofas Arvydas Šliogeris: „Save aš atrandu tik atrasdamas pasaulį, o kadangi pasaulis yra visa tai, kas nesu aš... tai Save randu tik surasdamas Kitą“. Taip patenkame į palaikymo ratą, nes radęs Kitą (jo interesus, poreikius, atsakomybę už jį) sustiprinu pasitikėjimą savimi. Suprasti ir priimti save reiškia suvokti, kad turite teisę patirti bet kokius jausmus – netgi pačius negatyviausius – ir kad tai nedaro jūsų blogu žmogumi. Mylėti reiškia būti pasirengusiam atleisti sau už nepriimtinius jausmus ir net poelgius ir gyventi toliau. Pergalę prieš savyje esantį blogį žmogus pajėgus švęsti tik pripažinęs savo jausmus ir jų sukeltus veiksmus kaip blogį (pvz., silpnybę alkoholiui) ir iš visų jėgų stiprinantis savo šviesiuosius jausmus ir tikintis savo gebėjimu elgtis jų šviesoje (pvz., dalyvauti Anoniminių alkoholikų klubo užsiėmimuose tam, kad pradėti dalintis savo gėriu, t.y. – blaivumu). Tada kai žmogus suvokia, kad norint turėti gėrį (blaivumą, tikėjimą...), turi juo dalintis, o dalinantis įgauni dar daugiau, tada prasideda tikrasis savęs auginimas. Suvokimas, jog net ir blogis savyje gali būti kelias, jei pamilsime savyje tai, kas jį, blogį silpnina, jei priimsime tai, kokie naudingi gali būti tamsieji gyvenimo periodai, mes nebegalvosime, kad pasaulis puikiausiai išsiverstų ir be mūsų. Patys sunkiausi momentai gali suvaidinti pačių geriausių mokytojų vaidmenį, padėdami mums tapti išmintingesniais ir geriau suvokti tikrąją gyvenimo prasmę. Suprasti, kad **esate svarbus**, nes radote kelią. Jums tiesiog atsirado galimybė eiti pirmyn, paūgėti. Jūs – vertas meilės ir mylimas. Niekam nepavyksta nuolatos kopti aukštny tobulumo link. Žmogaus prigimtis leidžia judėti į priekį, bet vėl gundo žengti atgal. Šie žingsniai atgal – nesvarbūs, nes mūsų judėjimo kryptis kyla į viršų.

Kelias į sveiką savigarbą ir meilę sau veda per Dievo meilės priėmimą, pamilstant savyje kiekvieną gėrio pasireiškimą. Taigi, nuo to, ką mes mokame patys sau pasakyti, priklauso mūsų gyvenimo laimė.

Šį pranešimą skiriame lygiai prieš metus išėjusiam a.a. aktoriui Vytautui Šapranauskui atminti. Norėtumėm atsukti laiką atgal ir jam padėti.

Literatūra

1. Filosofijos atlasas. Vilnius, 1998.- 253 p.
2. Jekentaitė L., Sabaliauskaitė R. Žmogus tarp žmonių. Vilnius, 2004, 254 p.
3. Naujasis Testamentas, Mk 22, 39.
4. Tarptautinių žodžių žodynas. Vilnius, 2003, 792 p.
5. Templeton J. M. Visame pasaulyje pripažinti gyvenimo dėsniai. Kaunas, 2003, 574 p.

Agnė Petraškaitė

Kauno „Varpo“ gimnazija

Skaistuiolė Šimkevičienė, etikos vyresnioji mokytoja

Meilė ir draugystė

Tikslas:

Išsiaiškinti, ar priešingų lyčių draugystė gali peraugti į aukštesnę bendravimo pakopą – meilę.

Uždaviniai:

1. Mokėti atpažinti gyvenimo draugą (ę) pagal moralines savybes.
2. Sužinoti, kaip draugystė perauga į meilę.
3. Sužinoti apie draugystę virtualioje erdvėje.

Darbo eiga: Draugystė yra intensyvi, dvasiškai artima bendravimo forma. Labai svarbu nesuklupti pasirenkant draugą: geras draugas skatina tobulėti, praplečia pasaulėvaizdį, o blogas gali nualinti dvasiškai, sugriauti pasitikėjimą kitais žmonėmis, net sužlugdyti gyvenimą. Tikros meilės pagrindas yra draugystė, kaip sakė Sent Egziuperi: „Mylėti – tai ne žiūrėti vienas į kitą, bet kartu žiūrėti viena kryptimi“. Net ir Biblijoje parašyta, kad „du žmonės negali keliauti drauge, jei jie nesutaria“. Todėl noriu išskirti tas moralines savybes, be kurių nebūtų priešingų lyčių draugystės.

Kaip atpažinti gyvenimo draugą (užduoti sau klausimus):

1. Ar jis pasižymi tomis fizinėmis, emocinėmis, intelektualinėmis ir dorovinėmis savybėmis, kuriomis turėtų pasižymėti jūsų gyvenimo draugas?
2. Ar gerbiate jį (ją)?
3. Ar turite bendrų tikslų, siekių, vertybių?
4. Ar galite bendrauti vienas su kitu atvirai ir sąžiningai?
5. Ar abu vertinate tarpusavio santykius, ar visiškai pasitikite vienas kitu?
6. Ar draugaudami pakankamai suteikiate vienas kitam laisvės, kad galėtumėte augti, tobulėti?
7. Ar apkabinate vienas kitą, ar jaučiatės esą vienas asmuo.

Taigi, draugystė yra svarbiausias bet kokių ilgalaikių meilės ryšių elementas. Jei svarstote, ar tas žmogus, su kuriuo norėčiau dalytis savo gyvenimu, gali paklausti savęs – ar jis yra geriausias mano draugas? Kai stiprėja draugystė, neišvengiamai stiprėja ir meilės jausmas. Netgi filosofas Mišelis de Montenis vertino daugiau draugystę. „Draugystė tai šiluma – abipusė ir visa apimanti, ji nei per karšta, nei per šalta, greičiau – vienoda, pastovi, nuolatinė, ji – vien švelnumas ir pasitikėjimas, kuriam svetima visa, kas aršu ir dygu.“ Taigi, meile pagrįsta draugystė stiprėja diena iš dienos. Didžiausias talentas yra sugebėti mylėti, didžiausia laimė būti mylimam. A. Morua teigė, kad meilės pagrindas – sielų giminystė, bet kartu ji negalima be tam tikrų asmens dorovinių savybių, be žmogaus pastangų tobulėti.

Kaip sakė E. Fromas: „Meilėje įmanomas paradoksas, kai du žmonės tampa vienu ir vis dėlto išlieka abu savimi“. Meilė – vienijanti jėga, tuo pat metu leidžianti susivienyti ir išlikti savimi, išsaugoti savo orumą.

Išvados

1. Norėdami rasti tikrą meilę, turite rasti tikrą draugą.
2. Iš tikrųjų mylėti ką nors, vadinasi, mylėti jį už tai, kas jis yra, o ne už tai kaip jis atrodo.
3. Draugystė – tai dirva, kurioje dygsta meilės sėklos.
4. Jei norite mylėti ir būti mylimi, pirmiausiai turite užmegzti draugystę.

Dalia Raupelytė

Kauno jėzuitų gimnazija

Dr. Darius Klibavičius, etikos mokytojas metodininkas

Meilės samprata vartotojiškoje visuomenėje

Meilė. Ją suprasti žmonija bando jau šimtmečius. Kas tai yra? Kaip atsiranda? Ką reiškia? Poetai ir dailininkai, filosofai ir dvasininkai, o pastaruoju metu net biologai ir chemikai vis dar negali pateikti vieno tikslaus apibrėžimo. Ir niekas negali pasakyti, ar kada nors tai pavyks. Meilė – kiekvieno iš mūsų gyvenimo varomoji jėga.

Tačiau ar kiekvienas galėtų apibūdinti, ką reiškia meilė mums individualiai? „Drugeliai“? Ryšys? Pasitikėjimas? O kaip apibūdintumėte patį jausmą? Tikriausiai, būtent dėl tokio žodžių trūkumo, apibūdinant tai, kas atrodo turėtų būti puikiai pažįstama (juk ne visada užtenka frazės „aš tave myliu“), visuomenė (o ypač mūsų, kuri yra ypatingai vartotojiška), atrado tikriausiai lengviausią būdą jai išreikšti – materialųjį (taip, kad mūsų visuomenė pasipelnytų iš to). Santykiai ir meilė buvo paremti vienokiu ar kitokiu vartojimo aspektu ir to negalima pakeisti. Keičiantis epochoms, keitėsi ir vartojimo principai.

Jeigu teigčiau, jog meilė įgavo tokį neigiamą pavidalą tik šiais, mūsų visuomenės laikais, manau, klyščiau. Atsiminkime griežtąjį „Viktorijos laikų“ meilės tipą – meilės ryšys turėjo būtinai būti įformintas santuoka, jos neretai buvo kuriamos iš išskaičiavimo, partnerius dažnai parinkdavo tėvai, pasimatymai vykdavo griežtai su tėvų kontrole. Meilė daugumai nebuvo pažįstama, pirmiausiai – taisyklės, o pati santuoka kaip statuso žaidimas.

Ėmus populiarėti „romantiškai“ meilei, pasimatymai persikėlė į viešas erdves, draugystė nebūtinai baigdavosi vestuvėmis. Ypač tarpukariu ir ypač Amerikoje, kylant ekonomikai, atsirandant daug naujų pramogų (kinui, šokių aikštelėms, atrakcionų parkams), santykiai įgavo „dating“ formą – perėmė labai vartotojišką pobūdį. Jaunimas Viktorijos laikų meilę pradėjo laikyti susikausčiusia, pasenusia, nemadinga. Atsirado naujas „kieto“ jaunuolio tipas – daug vartojantis, laisvas, nepriklausomas, avantiūristas. Pasak sociologo Zygmunto Baumano, modernūs santykiai pasižymi

nepastovumu (angl. *liquid*) ir žmogiškieji ryšiai dažnai apibūdinami pirkimo-pardavimo ar „nekokybiškos“ prekės grąžinimo principais. Santykiai ir pati meilė yra sudaiktinami.

Tad kas pakito visuomenėje? Meilė įgavo materialų pavidalą – juk daug patogiau ją išreikšti daiktais, parodyti „mylimajam“, jog jis mums rūpi nupirkus kaklaraištį ar nusivedus pavakarieniauti. Meilė mūsų vartotojiškoje visuomenėje tapo sudaiktinta, paviršutiniška, o kaip jausmas ar prioritetas – pamiršta.

Išreikšti meilę virtualiai tampa žymiai lengviau negu realiai (socialiniai tinklai, pažinčių portalai leidžia pristatyti save patraukliai tarsi prekę potencialiam vartotojui). Ši tendencija tik parodo, jog meilės samprata ir toliau keisis. Nuo griežtos, taisyklių ir statuso principu paremtos meilės, mūsų visuomenė priėjo prie laikino, nuo vieno mygtuko paspaudimo priklausančio „jausmo“. Pasak psichologo Justino Pikūno, meilės emocijas reikšdami žodžiais ir laiškais, mokomės mylėti. Šia prasme, meilės laiskai (realūs ar virtualūs) gali daugeliui žmonių padėti kurti santykius, nes tai, ką sunku išreikšti gyvu žodžiu, lengviau išsakyti laiške.

Išvados

Vartotojiškumas nėra vien tik šiuolaikinės (modernios/postmoderniosios) visuomenės problema. Meilė kaip asmenų tarpusavio ryšys daugelį šimtmečių buvo kontroliuojama griežtomis taisyklėmis, draudimais ir santuoka. Šiek tiek vėliau, ypač JAV, padidėjus laisvei, meilė ir toliau išliko verslo bei komercijos akiratyje (ypač akivaizdus reklamos pelnas iš meilės sampratos). Ir šiandien, kuomet mes patys sunkiai gebama suvokti savo jausmus ir troškimus, sunkiai išreiškiame juos žodžiais, dažniausiai renkames kitokius meilės parodymo būdus – *materialųjį* (perkame ir dovanojame daiktus) ar *virtualųjį* (susiškiame komunikacinių technologijų pagalba). Minėtos meilės raiškos ir santykių palaikymo formos, paremtos turėjimo, naudojimo ir patogumo aspektais, tampa vis populiareesnės bei priimtinesnės mūsų vartotojiškai visuomenei.

Literatūra

1. Bauman, Zygmunt. *Likvidi meilė: apie žmonių ryšių trapumą*. Iš anglų k. vertė A. Samalavičius. Vilnius: Apostrofa, 2007.
2. Gray, John. *Vyrai kilę iš Marso, moterys – iš Veneros: kaip tobulinti bendravimą ir siekti tarpusavio santykių harmonijos*. Iš anglų k. vertė E. Žurauskienė. Vilnius: Alma littera, 2010.
3. Karvelytė, Agnė. Kas yra meilė? // <http://www.ve.lt/naujienos/visuomene/psichologija/kas-yra-meile/> [žiūrėta 2014-04-28].
4. Maslauskaitė, Aušra. *Meilė ir santuoka pokyčių Lietuvoje*. Vilnius: Socialinių tyrimų institutas, 2004.
5. Paškus, Antanas. *Žmogaus meilės*. Vilnius: „Katalikų pasaulio“ leidykla, 1995.
6. Pikūnas, Justinas. *Meilės psichologija*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, 1998.

Laura Riaubaitė, Ieva Poniškaitytė

Kauno „Aušros“ gimnazija

Daiva Mikučionienė, etikos vyresnioji mokytoja

Meilės esmė ir jos rūšys

Pranešimo tikslas: paaiškinti meilės sampratą, pristatyti šio jausmo rūšis.

Daugelis žmonių mano, kad žino, kas yra meilė. Atlikome apklausą pateikdami žmonėms klausimą: kaip suprantate meilę? Atsakymai buvo tokie: „Na, tai yra vyras, yra moteris, ir jie myli vienas kitą“ arba „Tai pavyzdžiui, kai mama myli sūnų“, „Na va, tokiems kaip jie apsireiškia (parodė į porą besiglėbesčiuojančią prie mokyklos spintelių)“. Iš esmės atsakymai yra teisingi, bet siauri.

Šiuolaikinėje visuomenėje dažnai susipainiojame, kur yra meilė, o kur yra susižavėjimas. Na žinoma, kaip čia nepainiosi, kai eini koridoriu ir žiūri vienam kampe „vienas į kitą sulindę“, kitam kampe dar vieni niūrkos... – tai suglumina, net nesuprasi kaip į tai žiūrėti. Prisipažinsiu, kažkada, seniai ir aš buvau viena iš tų, kurios eina mokyklos koridoriu susikabinusios rankomis su vaikinu. Demonstravau ir galvojau: jeee... kokia aš kieta, čia meilė kaip siena, amžina. Na, kas gi iš mūsų neklysta. Tai va, čia ne meilė, na, negaliu būti kategoriška, pavadinčiau tai susižavėjimu, kuris galbūt išaugs į meilę. Vokiečių poetas Raineris Marija Rilke sako „Ir taip sunkiai klysta jaunimas, meilei užplūdus, jie sviedžia save vienas antram, švaisto save.“ Mūsų visuomenėje, ypač jaunimui, dabar labai būdinga greitai „įsimylėti“ ir taip pat greit vėl nebemylėti. Svarbiausia pačiam atskirti, kur yra tikra meilė, o kur tik susižavėjimas.

Iš pradžių kalbėsime apie meilės sampratą. Meilė yra iracionalus, nesavanaudiškas jausmas. Kiekvienas esame girdėję ir spaudoje matę kaip turtingas 70-metis veda gražią 25-metę, nes jie yra „labai įsimylėję“. Negalime griežtai sakyti, kad jų nesieja meilė, bet pripažinkime – ne vienam iš mūsų kyla tokia hipotezė. Tad mylėdami mes vadovaujamės jausmais. Mylime tėvus ne už tai, kad jie duoda pinigų, arba kitą žmogų ne už tai, kad jis yra gražiausias, atvirkščiai žmogus tampa mums gražiausias, kai jį jau įsimylime. Mums, moterims, dažnai būna taip: einame, kad ir Laisvės alėja, tarkim, aš einu ir matau: jaunas tamsaus gymio, juodaplaukis su trumpa barzdele, na tikrai gražus vyras ir šalia jo eina moteris perpus žemesnė, kumpa nosimi. Ir tada susimąstom: ir ką jis joje mato? Kodėl jis su ja? Bet pavyzdžiui, jis mato jos nuostabius plaukus, ji jam gražiausia pasaulyje, jis įžvelgia tai ko nemato paprastas praeivis. Sakoma „meilė akla“, bet gal tada tie praeiviai akli – tol, kol nemyli? Verta apmąstyti.

Vokiečių etinio personalizmo atstovas teigia, kad žmogus, eidamas meilės keliu, po truputį artėja prie Dievo. Kalbu nebūtinai apie krikščioniškąjį Dievą, o apskritai kaip aukščiausiąjį pradą. Vadinasi, mylėdamas žmogus turi galimybę save iškelti aukščiau dvasiškai. Tai toli gražu ne visos meilės suteikiamos gėrybės. Įsimylėjęs žmogus geba atviriau reikšti savo jausmus. Manau, jums yra tekę sutikti žmonių, kurie drąsiai reiškia savo pozicijas, yra ryžtingi, charizmatiški. Gali būti, kad tos drąsos ir ryžto jiems suteikė būtent meilė. Šis jausmas sustiprina tiek neigiamus, tiek teigiamus pasaulio ir kitų žmonių bruožus. Prancūzų filosofas Pjeras Tejaras de Šardenas teigia, kad parodytus savo prierašumą keliems išrinktiems, žmogaus širdis nepajėgia sutalpinti daugiau, o už jos ribų lieka

vietos šaltam teisingumui ir blaiviam protui. Taigi, meilės dėka galime realistiškiau vertinti tiek teigiamas, tiek neigiamas situacijas.

Tam, kad santykiai tobulėtų, abu partneriai turi įdėti pastangų. Įsimylėjęliai dažnai įsivaizduoja, kad meilė pati savaime, be jų pastangų, išspręs visas problemas. Bet taip nėra. Įsimylėjus pasikeičia žmogaus požiūris į pasaulį. Jis suvokia, kad gali paaukoti jam svarbius dalykus, tarkime, vyrai futbolo rungtynes ar kompiuterį, o moterys – kokį serialą. Šardenas teigia: „Iš tikrųjų, kada gi du įsimylėjęliai pasiekia didžiausią pilnatvę, jei ne tada, kai sakosi prarandą save vienas kitame?“ Jis turi omenyje, kad įsimylėję žmonės jaučiasi laimingiausi, kai atiduoda vienas kitam viską ką turi. Santykiuose tenka nusileisti, atsiprašyti, pripažinti kaltę ir daug, daug kitų dalykų. Tam, kad santykiai augtų, juos reikia puoselėti. Tad linkiu jums visiems mylėti, būti mylimiems ir įsimylėjus siekti praleisti gyvenimą su mylimuoju.

Kadangi pasaulyje yra daugybė įvairiausių kultūrų, papročių, tradicijų, tai ir meilė yra išreiškiama labai skirtingais būdais. Atsivertus įvairiausius šaltinius apie meilę, galima rasti visą rūšių įvairovę, bet daugumoje šaltinių jos kartojasi arba yra tos pačios tik skirtingais pavadinimais.

Apie meilę buvo šnekama jau nuo senų senovės ir apie jos rūšis pirmasis prakalbo didysis graikų mąstytojas Aristotelis, būtent jis išskyrė pagrindines meilės rūšis:

Agape – pasiaukojama, dieviškoji meilė, švelni, prieraši, vienijanti panašios dvasios žmones. Mylintis žmogus padarys viską, kad jums būtų gera. Svarbiausia, nieko nereikalaus mainais už savo jausmus, bet dėl jūsų bus pasiruošęs paaukoti bet ką. Tolesnių santykių prognozė gali būti visai pozityvi, jeigu jums reikia tėviškos meilės ir rūpesčio. Trokštate lygiaverčių santykių? Bendros gražios ateities, deja, nebus.

Ludus – meilė kaip žaidimas. Turbūt šiuolaikinėje visuomenėje jaunimas, kuris dar nesupranta tikrojo meilės jausmo, mano, kad ši yra tik žaidimas. Šios rūšies meilės pagrindas – seksualinis potraukis. Čia nėra ilgų asistavimų ir noro iš pradžių geriau pažinti vienas kitą. „Jūs – patraukli, aš – taip pat simpatiškas, tai kam gaišti laiką?“ – tokia frazė labai tiksliai iliustruoja šią meilės rūšį. Vis dėlto negalima tvirtinti, kad tai – tik žaidimas. Mylintis vyras iš tikrųjų myli savo partnerę, bet tik tam tikrą laiką, t. y. iki tol, kol tas žaidimas jam atsibos ir jis suras kitą susižavėjimo objektą.

Eros – jausmingoji meilė, pirminė jėga, prisidėjusi prie kitų Dievų ir žmonių atsiradimo. Romėnų kultūroje vadinama Amūru, Kupidonu. Pirmiausia ji paremta atsidavimu ir tik paskui fiziniu potraukiu. Eros meilės filosofija – be sekso dar egzistuoja ir jausmai, kuriais abiem galima dalytis. Partneriai domisi vienas kito darbais, mintimis ir išgyvenimais. Tokia meilės forma gali gyvuoti labai ilgai.

Manija – apsėstoji meilė. Ji grindžiama aistra ir pavydu. Greičiau tai net ne meilė, o žemos savivertės rezultatas. Mylintis vyras tvirtai įsitikinęs, kad tik jis turi teisę bendrauti su mylima moterimi, nori, kad ji būtų nuo jo priklausoma. Santykiai primena amerikietiškus kalnelius: kai norėsite šilumos ir artumo, jis atstums niekingai demonstruodamas savo autoritetą, kai pajus jūsų šaltumą, atsiras poreikis jus užvaldyti. Visa tai kartojasi, kol vienam iš partnerių atsibosta.

Egzistuoja ir praktiškoji meilė, kuri yra vadinama

Pragma – kaip ją suprasti? Rinkdamasis partnerę, vyras vadovaujasi ne „myliu-nemyliu“, o „patogu-nepatogu“ nuostata. Taip, tai nėra labai gražu moters atžvilgiu. Jau pačioje pažinties pradžioje

vyras sieks išsiaiškinti, kokia šeimninė esate, kur dirbate, kiek uždirbate, ar nesergate, ar giminėje nėra paveldimų ligų ir panašius dalykus. Nei aistros, nei siurprizų bendrame gyvenime nebus, nes svarbiausia – pastovi savo jausmų kontrolė. Kaip ilgai tokie santykiai ir bendras gyvenimas truks, priklauso nuo to, ar jums priimtina tokia situacija.

Storge – meilė kaip draugystė, kuri yra švelni, šeimyninė, jungianti artimas sielas. Tai meilė, kai vyras ir moteris gali dalytis bet kuo, nes žino, kad iš mylimo žmogaus visada sulauks palaikymo ir pagalbos. Atrodo – viskas, ko reikia? Deja, bet gali atsitikti taip, kad vienam iš jūsų pradės darytis nuobodu – juk kai viską apie žmogų žinome, jis tampa nebe toks įdomus, koks buvo santykių pradžioje. Todėl labai svarbu neužstrigti rutinoje.

Philos – meilė bičiuliui, mokslui, kraštui... Šiai meilės rūšiai reikia mažiausiai aiškinimų, nes, manau, kiekvienas iš mūsų ją jaučia savo geriausiems draugams, be kurių mūsų gyvenimas būtų gal 100 kartų sunkesnis nei yra dabar.

Na ir štai kitos meilės rūšys:

- Broliška, kuri yra viena iš stipriausių.
- Tėviška
- Motiniška, stipriausia meilė iš visų, nes motinos ir jos vaiko ryšys yra labai stiprus. Kad ir kur bebūtų ir ką padarytų vaikas, motina jį visad mylės, nes jis yra dalis jos.

- Lytiška, mano manymu tai paprasčiausia meilės forma, kuri yra pagrįsta seksualiniais santykiais.

- Meilė sau, labai svarbi meilės rūšis. Ne kiekvienas sugeba mylėti save. Todėl ši meilė yra labai svarbi.

- Meilė artimam.

- Meilė svetimam. Mylėti svetimą sugeba ne kiekvienas, šiai meilei reikia tikro atsidavimo žmonijai, pvz.: Motina Teresė, kuri globojo sergančiuosius, atstumtuosius ir pažemintuosius. Ji teigė: „Pasaulyje yra daugiau žmonių, alkstančių meilės negu duonos“. Dar vienas garsus žmogus, kovojęs prieš rasizmą ir žmogaus teises, tai Martinas Liuteris Kingas, kuris taipogi meilę skyrė svetimam žmogui.

- Pirmoji meilė, kurią patiriame kiekvienas ir atsimename ją visą savo gyvenimą, nes ji būna pati stipriausia ir nuostabiausia.

Taigi, štai visos svarbiausios meilės rūšys.

Augustė Saladytė

Kauno jėzuitų gimnazija

Dr. Darius Klibavičius, etikos mokytojas metodininkas

Meilės samprata Platono filosofijoje

Antikoje buvo padėtas pamatas daugeliui šiuolaikiniam žmogui svarbių dalykų – demokratijai, menui, mokslui. Ypač didelę reikšmę šis laikotarpis turėjo filosofijai (net ir pati sąvoka išvertus iš graikų kalbos reiškia „išminties meilė“), o būtent šis mokslas mums atskleidžia svarbiausius gyvenimo dėsnius. Taigi meilės samprata, nors kiek ir pakitusi istorijos raidoje, visada išlieka iš esmės ta pati.

Platonas savo dialoge „Puota“ atskleidžia Antikos laikų meilės idealą įvairiomis perspektyvomis, nes savo nuomonę šia tema išsako visi jos dalyviai. Kiekvienas jų pasako kalbą, kurioje atskleidžiamos kilniausios meilės dievo Eroto savybės. Bene pati svarbiausia kalba – Sokrato, nes būtent joje suformuojama „platoniškos“ – stiprios emociškai ir dvasiškai – meilės sąvoka. Šis kūrinys – vienas pirmųjų, išreiškusių filosofijos požiūrį į meilę ir jos vaidmenį žmogaus gyvenime, ir tik įsigilinę į jį galime teigti, kad bent iš dalies suvokiame, kas iš tikrųjų yra meilė. Šiame dialoge pasakojama, kaip Aristodemas sutinka išsipuošusį Sokratą ir yra jo pakviečiamas drauge nueiti pas Agatoną į puotą. Ten susitikę vyrai nusprendžia ne nusigerti (kaip ko gero, dažnai būdavo), o pašlovinti taip retai prisimenamą meilės dievą Erotą:

1. Pirmasis prabyla Faidras. Jo teigimu, Erotas – vienas iš seniausių dievų, nes iš pradžių buvo chaosas, o paskui iš karto atsirado jis. Dėl šios priežasties jis ir yra didžiausias gėrybių šaltinis. Meilė – tai siekis to, kas gražu; ji sukuria tvarką, nes „jeigu atsirastų koks būdas sudaryti valstybę ar kariuomenę vien iš mylimųjų ir mylinčiųjų, tai niekas kitas jos geriau nesutvarkytų, kaip jie patys, vengdami visų nedorybių ir savitarpy rungtyniaudami“. Pateikdamas Antikos istorijų pavyzdžius, jis paaiškina, kaip kilnu yra pasiaukoti už savo mylimąjį: štai Alkestidė, mirusi už savo vyrą, sugrįžo iš Hado karalystės, o Orfėjas, kuris nepasiryžo aukotis už savo mylimąją tokiu būdu, nieko nepesė.

2. Pradėjęs savo kalbą Pausanijas teigia, kad garbinti vieną Erotą bendrai nėra korektiška, nes jų iš tiesų egzistuoja du: žemiškosios (Pandemos) ir dieviškosios (Uranijos) Afroditės. Pausanijas paaiškina, kad dieviškoji meilė – intelektualinė ir ilgalaikė, o žemiškoji – tai neišmanėlių ir prasčiokų meilė, tik seksualinis potraukis. Jo teigimu, dangiškoji meilė priklauso jaunuoliams, nes vyrai „turi daugiau jėgos ir išminties“. Vis dėlto, mylėti galima tik suaugusius vyrus, nes nežinai, kuriuo keliu gali nueiti berniukas.

3. Eriksimachas teigia, kad meilė – medicinai pavaldus mokslas, nes būtent ji sukuria tikrąją harmoniją kūne. Tą patį jis sako ir apie muziką – „muzika yra mokslas apie Erotus, esančius harmonijoje ir ritme.“ Šiuos du dievus galima įžvelgti ir metų laikuose: sujungus juos, išlaikant harmoniją šie teikia gėrybes, o esant vieno pertekliui – tik nelaimes. Iš šių pavyzdžių galime daryti išvadą, kad meilė visame kame sukuria harmoniją.

4. Aristofanas savo kalbą pradeda istorija apie trečiąją lytį – *androginus*. Pasak jo, iš pradžių buvo trys lytys, o androginais atrodė ir kaip vyrai, ir kaip moterys. Jie buvo labai sumanūs ir galingi,

netgi pasiruošę nuversti dievus, tad šie sutarę juos ne nužudyti, tačiau perpjauti per pusę. Nuo tada žmonės ieško savo antrosios pusės ir nebūna laimingi tol, kol ją randa.

5. Šios puotos šeimininkas Agatonas pradeda savo kalbą pabrėždamas, kad iki šiol visi garbino meilės teikiamas gėrybes, o ne jos pačios ypatybes. Jo manymu, Erotas – iš tikro ne seniausias, tačiau amžinai jaunas ir laimingas dievas, esantis visur ten, kur yra kilnumas ir grožis. Erotas pasižymi santūrumu ir susivaldymu, tad geba valdyti aistras. Be viso to, Erotas yra lankstus, nes geba net nepastebėtas prasmukti į žmonių sielas.

6. Sokratas pradeda savo kalbą išgirdamas Agatono žodžius, tačiau tuojau pat jį išklausinėjęs parodo, kiek trūkumų yra Agatono minčių sekoje. Jis atpasakoja pokalbį su Diotima ir atskleidžia, kad Erotas – nei dievas, nei žmogus; jis gimė iš Skurdybės – motinos ir Išteklaus – tėvo. Jis iš tiesų nėra nei gražus, nei negražus, nei kilnus, nei nekilnus, ir nei geras, nei negeras; visose gyvenimo situacijose jis per vidurį. Žmonės nuolat trokšta nemirtingumo gimdydami kitas intelektualias būtybes; taip jie duoda savo gyvenimui prasmę ir pasiekia pilnatvę. Savo kalboje jis teigia, kad žmogus, mylintis išmintį, pripažįsta ne kūnišką, bet amžinąjį dvasišką grožį, o būtent iš čia ir kilo platoniškosios meilės sąvoka, kurią aptarsime netrukus.

7. Sokratui pabaigus savo kalbą, į puotą atsivirduliuoja girtutėlis Alkibiadas ir prašosi priimamas į puotą. Visi sutinka, tačiau tik su viena sąlyga – kad jis irgi teiksis pagarbinti dievą Erotą. Alkibiadas savo kalboje papasakoja, kad anksčiau buvo įsimylėjęs Sokratą, tačiau šis atsisakė su juo suartėti fiziškai (tame ir matome platoniškos meilės pavyzdį). Alkibiadas savo kalboje išvardija visas geriausias Sokrato savybes – kilnumą, drąsą ir kuklumą.

Būtent iš Platono „Puotos“ kilo *platoniškos meilės* sąvoka. Nors daugeliui ji neblogai pažįstama, tačiau norint apie ją kalbėti, būtina pirmiausia apibrėžti, kas tai yra. *Platoniška meilė* – tai dvasiška, tobula meilė, visiškai nesusieta su kūnišku potraukiu ar geiduliais. Būtent Sokrato kalboje susipažįstame su tokios meilės esme: visu protu mylėti dieviškumą. Pats Erotas nepakenčia bjaurumo irmyli tik tai, kas gražu. Todėl Sokratas pabrėžia, kad meilė – tai *gimdymas grožyje*. Šis gimdymas mirtingą žmogų padaro nemariu. Visi žmonės nešiojasi savyje vaisių ir atėjus metui prigimtis trokšta gimdyti. Tik vieni žmonės geba gimdyti kūnu (fiziškai), o kiti – savo siela (intelektualiai).

Išvados

Meilė, būdama kilni, kantri, nuolanki – svarbi kiekvienam žmogui. Nebuvo ji pamiršta nei vienoje epochoje, nei vienoje pasaulio vietoje. Antikoje, kur buvo siekta tobulumo ir menuose, ir moksluose, Platono dėka mes susipažįstame su dievo Eroto savybėmis ir tobulos meilės sąvoka; o gyvenant tokia meile, kiekviena akimirka yra pripildyta gyvenimo džiaugsmo.

Literatūra

1. Platonas. *Dialogai*. Vertė M. Račkauskas. Vilnius: Vaga, 1968 // <http://academiaadfontes.files.wordpress.com/2012/11/platonas-dialogai-1968-lt.pdf> [žiūrėta 2014-04-23].
2. Platonas. *Puota, arba apie Meilę*. Iš graikų k. vertė T. Aleknienė. Vilnius: Aidai, 2000.
3. Platonic Love – friendship sans benefits? // <http://h3arts.wordpress.com/2010/10/24/platonic-love-friendship-sans-benefits/> [žiūrėta 2014-04-23].

Domantė Balsytė

Kauno Jurgio Dobkevičiaus vidurinė mokykla

Laima Motiejūnienė, etikos mokytoja metodininkė

Meilė ir jos formos

„Pirmiausia susiduriame su kalbiniu sunkumu. Žodis „meilė“ mūsų laikais yra vienas iš dažniausiai vartojamų žodžių – žodis, kuriam priskiriame visiškai skirtingas reikšmes.(...)“

Prisiminkime semantinį žodžio „meilė“ lauką: kalbama apie tėvynės meilę, meilę savo profesijai, draugų meilę, meilę darbui, tėvų ir vaikų, brolių ir artimųjų meilę, meilę artimui ir meilę Dievui. Tačiau iš šios reikšmių įvairovės išsiskiria vyro ir moters meilė.“

Meilės esmė – „Atsisakyti savęs suvokimo, užmiršti save kitame „Aš“ ir vis dėlto tame išnykime ir užsimiršime rasti save ir valdyti“. (G. Hegelis)

Etikos teorijoje skiriamos įvairios meilės formos:

- pagal jos objektą,
- jausmų pobūdį,
- žmogaus asmens brandą.

Pagal meilės objektą E. Fromas meilę skirsto į:

Brolišką,
Motinišką,
Erotinę,
Meilę sau,
Meilę Dievui.

Žmonės skirtingi, tad nieko nuostabaus, kad skirtingai suvokia ir išreiškia savo meilę.

Jau Antikos laikais, buvo skiriamos meilės formos **pagal jausmų pobūdį**.

Philos – meilė, *prilygstanti draugystei*.

- Tai meilė bičiuliui, kraštui, mokslui.

Aristotelis išskiria kelias draugystės rūšis:

- Trumpalaikę draugystę, kuri paremta:

1) nauda 2) malonumu

- Ilgalaikę draugystę, kurios tikslas – kito žmogaus gerovė.

Eros – jausmingoji meilė, kylanti ne iš mąstymo ir valios, bet žmogų užklumpanti netikėtai.

Romėnai vadina Amūru, Kupidonu (lietuviškai Trokštantis). Tai stichiškas ir aistringas įsimylėjimas, susijęs su nežabotu noru turėti geidžiamą objektą.

Ludus – meilė kaip žaidimas. Šios rūšies meilės pagrindas – seksualinis potraukis. Čia nėra noro geriau pažinti vienas kitą. „Jūs patraukli, aš – taip pat simpatiškas, tai kam gaišti laiką?“ – tokia frazė labai tiksliai iliustruoja šią meilės rūšį. Mylintis vyras iš tikrųjų myli savo partnerę, bet tik tam tikrą laiką, t. y. iki tol, kol tas žaidimas jam atsibos ir jis suras kitą susižavėjimo objektą.

Pragma – praktiškoji meilė. Čia daug racionalumo, protas ima viršų, o ne jausmai. Renkantis partnerį vadovaujamasi praktiškumo nuostata. Jau pačioje pažinties pradžioje siekiama išsiaiškinti, kiek šie santykiai atneš naudos. Partneris pirmenybę teikia praktiškiems dalykams – darbui, visuomeninei padėčiai, o tik paskui santykių kūrimui, bet ir santykiai dažniausiai būna „iš išskaičiavimo“.

Manija – apsėstoji meilė. Ji grindžiama aistra, kontrole ir pavydu. Mylintysis įsitikinęs, kad tik jis turi teisę bendrauti su savo mylimuoju, nori, kad jis būtų nuo jo priklausomas. Santykiai paremti poreikiu užvaldyti, todėl priverčia tapti priklausomu nuo kito ir veda prie savojo ir kito žmogaus orumo sunaikinimo.

Agape – pasiaukojanti meilė. Mylintis žmogus, atsižadėdamas savęs, rūpinsis mylimuoju ir padarys viską, kad jam būtų gera. Svarbiausia, nieko nereikalaus mainais už savo jausmus, bet bus pasiruošęs netgi aukotis. Tai krikščioniška meilė, kuri apima gerus darbus kitų labui, toleranciją, pagarbą.

Storge – tai šeimos meilė, kupina švelnumo, besąlygiškumo, jungianti artimas sielas. Vyras ir moteris gali dalytis bet kuo, nes žino, kad iš mylimo žmogaus visada sulauks palaikymo ir pagalbos. Ši meilė puoselėjanti ir pastovi. Kaip liaudis sako, žmonės kartu suvalgo „pūdą druskos“ ir gyvena iki „grabo lentos“.

Caritas – dvasinė meilė, be egoizmo ir savanaudiškumo, kupina užuojautos, labdaringos pagalbos, pagarbos žmogui.

È. Fromas taip pat išskiria dvi meilės formas pagal **žmogaus asmenybės brandą**

- Neproduktyvi neurotiška meilė – kai asmuo, bijodamas vienatvės, stengiasi išsižadėti savęs, pajungti save stipresnei asmenybei. Santykių esmė – pamatinis nerimas, kurio siekiama išvengti ir pajusti tariamą saugumą.
- Brandi, produktyvi (kūrybiška) meilė.

Priešingų lyčių bendravimo pakopos:

Draugystė

Psichologinis bendrumas

Dorovinis bendrumas

Įpročių bendrumas

Bičiulystė

Psichologinis bendrumas

Dorovinis bendrumas

Įpročių bendrumas

Dvasinis ryšys

Meilė

Psichologinis bendrumas

Dorovinis bendrumas

Įpročių bendrumas

Dvasinis ryšys

Fizinis potraukis

E. Fromas teigia, kad meilė – tai aktyvus rūpinimasis gyvenimu ir tuo, ką mylime.

Jis skiria keturias svarbiausias produktyvios (brandžios) meilės savybes:

- Davimas,
- Rūpestis,
- Pagarba
- Žinojimas.

Davimas – duodamas žmogus sužadina kito gyvybingumą, todėl meilė tampa galia, pajėgi sužadinti kito meilę.

Rūpestis – siejamas su atsakomybe, be kurios meilė nėra įmanoma. Tai pastangos, siekimas išlaikyti abipusę meilę.

Pagarba – pagarba kitam yra rūpinimasis kito žmogaus tobulėjimu ir atsiskleidimu.

Žinojimas – Meilės aktu atiduodamas save, įsiskverbdamas į kitą, aš atrandu save, aš atskleidžiu save, aš atskleidžiu mus abu, aš atskleidžiu žmogų.

Apaštalas Paulius savo laiške Korintiečiams teigė:

„Meilė kantri, meilė maloninga, ji nepavydi; meilė nesididžiuoja ir neišpuiksta.

Ji nesieltgia netinkamai, neieško sau naudos, nepasiduoda piktumui,

pamiršta kas buvo bloga, nesidžiaugia neteisybe, su džiaugsmu pritaria tiesai.

Ji visa pakelia, viskuo tiki, viskuo viliasi ir visa ištveria.

Meilė niekada nesibaigia”.

Taigi, sakydami kitam „Myliu tave”, turėkime omenyje: „Aš tavyje myliu visus, per tave myliu visą pasaulį, aš tavyje myliu ir save“.

Ir nesvarbu kas Jūs esate, kiek Jums metų ir kur Jūs gyvenate, svarbu, kad visada Jus lydėtų Tikėjimas, Viltis ir Meilė...

Literatūra

1. Fromas E. Menas mylėti. – Vilnius, 1992.
2. Baranova J. Etika: filosofija kaip praktika. – Vilnius, 2002.
3. Skujienė G., Steponėnienė A. Šeimos etika. – Vilnius, 2007.
4. Jekentaitė L. Žmogus tarp žmonių. – Vilnius, 2002.

Turinys

Vera Vasiljeva. Meilė – gyvenimo ašis

Bronė Gudaitytė. Krikščioniškoji *meilės sau* etika: gailestingumo jėga pagal C.G. Jungą ir R. Bultmanną

Darius Klibavičius. Meilė Dievui ir artimui šventųjų autobiografijose

Janina Kuliešienė. Meilės egzistencinė prasmė

Marija Oniščik. Meilė – jausmas ir dorybė – Tomo Akviniečio filosofijoje

Roma Budreckytė. Meilės samprata Rytų filosofijoje

Akvilė Lučiūnaitė, Lina Paulauskaitė. Meilės esmė ir jos rūšys

Rugilė Benešiūnaitė, Augustė Valiukevičiūtė, Dainius Vitkauskas. Meilės pokyčiai vartotojiškoje visuomenėje

Agnė Mišauskaitė, Žygimantas Glodenis. Egoizmas ir meilė sau

Agnė Petraškaitė. Meilė ir draugystė

Dalia Raupelytė. Meilės samprata vartotojiškoje visuomenėje

Laura Riaubaitė, Ieva Poniškaitytė. Meilės esmė ir jos rūšys

Augustė Saladytė. Meilės samprata Platono filosofijoje

Domantė Balsytė. Meilė ir jos formos

Spaudai paruošė ir spausdino
KMTKC
Techninis skyrius
A.Mickevičiaus g. 2, Kaunas
Tel. 8-37 320 160

2014